

Tjärdalsberget vindkraftpark

Samrådsredogörelse
Avgränsningssamråd 2023-2025

Innehållsförteckning

1	Administrativa uppgifter	3
2	Inledning	4
3	Genomfört samråd.....	5
3.1	Samråd med myndigheter	5
3.2	Samråd med föreningar, företag och organisationer	6
3.3	Samråd med särskilt berörda och allmänheten	6
3.4	Kompletterande samråd	6
4	Inkomna yttranden.....	7
4.1	Länsstyrelse och kommun	7
4.2	Myndigheter.....	10
4.3	Organisationer, föreningar och företag	13
4.4	Fastighetsägare, enskilda särskilt berörda och allmänheten	19

Bilagor

Bilaga 1	Samrådsunderlag
Bilaga 2	Karta med samråds-krets
Bilaga 3	Inbjudan om samråd för enskilda särskilt berörda
Bilaga 4	Inbjudan till samråd för myndigheter, organisationer, föreningar och företag
Bilaga 5	Minnesanteckningar från samrådsmöte med Länsstyrelsen och Sundsvalls kommun 2023-09-28
Bilaga 6	Annons samrådsomgång 1
Bilaga 7	Inbjudan till dialogmöte med enskilda särskilt berörda samt allmänheten
Bilaga 8	Inbjudan till kompletterande samråd Länsstyrelsen
Bilaga 9	Inbjudan till kompletterande samråd för enskilda särskilt berörda, myndigheter, organisationer, föreningar och företag
Bilaga 10	Annons kompletterande samråd
Bilaga 11	Inkomna yttranden från myndigheter
Bilaga 12	Inkomna yttranden från organisationer, föreningar och företag
Bilaga 13	Inkomna yttranden från fastighetsägare och allmänhet
Bilaga 14	Sändlista myndigheter, organisationer, föreningar och företag

1 Administrativa uppgifter

Verksamhetsutövare:	SCA Energy AB
Organisationsnummer:	556129–8885
Postadress:	Skepparplatsen 1, 851 88 Sundsvall
Hemsida:	www.sca.com/sv/fornybar-energi/vindkraft
Kontaktperson SCA:	Susanne Jansryd, projektledare
Telefon:	0702-22 64 70
E-post:	susanne.jansryd@sca.com
Mediakontakt:	Pressjour SCA
Telefon:	060-19 33 01
Konsult:	Sweco Sverige AB
Kontaktperson:	Camilla Tisell Fredriksson
E-mail:	samrad-tjardalsberget@sweco.se

2 Inledning

SCA Energy AB (Bolaget) avser att ansöka om tillstånd enligt 9 kap miljöbalken för etablering av en vindkraftpark inom projektområdet Tjärdalsberget.

Projektområdet är beläget i Sundsvalls kommun, cirka 17 kilometer väster om Sundsvall och cirka 22 kilometer väster om Timrå i Västernorrlands län.

Projektområdet som utreds var inledningsvis cirka 16 kvadratkilometer stort och bedömdes kunna rymma upp till 22 vindkraftverk med en totalhöjd om maximalt 290 meter. Efter en första samrådsomgång minskades projektområdet till en yta om cirka sju kvadratkilometer med maximalt 14 vindkraftverk och med en fortsatt totalhöjd om 290 meter.

Inför framtagande av miljökonsekvensbeskrivning (MKB) och ansökan har Bolaget genomfört en samrådsprocess i enlighet med 6 kap miljöbalken. Syftet är att kommande MKB ska få lämplig omfattning och detaljeringsgrad där fokus läggs på de miljöaspekter som är relevanta.

Detta dokument utgör en samrådsredogörelse och syftar till att beskriva samrådsprocessens genomförande, vad som framkommit vid samrådet samt redogöra för Bolagets ställningstagande avseende inkomna synpunkter. Samrådsredogörelsen är en bilaga till ansökan. Samrådet hölls delvis samtidigt för närliggande vindkraftspark vid Högsvedjan och vissa yttranden har inkommit gemensamt för båda parkerna. Dessa finns med i sin helhet i denna redogörelse.

Samrådsredogörelsen är sammanställd av Sweco Sverige AB på uppdrag av SCA Energy AB.

3 Genomfört samråd

Nedan redogörs för de samrådsaktiviteter som genomförts inom ramen för avgränsningssamråd för Tjärdalsbergets vindkraftpark.

Datum	Samrådsaktivitet	Bilaga
28/9–2023	Samrådsmöte med Länsstyrelsen Västernorrland och Sundsvalls kommun i Stöde	Bilaga 5
9/11–2023	Utskick av inbjudan till samråd till enskilda särskilt berörda via post	Bilaga 3
14/11–2023	Utskick av inbjudan till samråd till myndigheter, organisationer och föreningar via e-post	Bilaga 4 samt Bilaga 14
30/10–2023	Publicering av projektet på projekthemsidan https://www.sca.com/sv/tjardalsberget	
16 och 27/11-2023	Annonsering i Sundsvalls tidning	Bilaga 6
14 och 28/11-2023	Annonsering i Ljunganbladet	Bilaga 6
30/11–2023	Samrådsmöte i form av öppet hus för allmänheten i Stödehuset	
19/1–2024	Önskad sista svarsdag att inkomma med yttranden.	
15 och 17/10-2024	Dialogmöte med närboende inom 3 km samt allmänheten	
4/6-2025	Dialog/utskick till länsstyrelsen om reviderad verksamhet.	Bilaga 8
15/8-2025	Publicering av det reviderade projektet på projekthemsidan.	
14/8-2025	Utskick av inbjudan till kompletterande samråd till enskilda särskilt berörda via post	Bilaga 9
18/8-2025	Utskick av inbjudan till kompletterande samråd till myndigheter, organisationer och föreningar via e-post	Bilaga 9 samt Bilaga 14
19/8 och 1/9-2025	Annonsering i Sundsvalls tidning	Bilaga 10
19/8 och 2/9-2025	Annonsering Ljunganbladet	Bilaga 10
12/9–2025	Önskad sista svarsdag att inkomma med yttranden i det kompletterande samrådet.	

3.1 Samråd med myndigheter

Ett fysiskt samrådsmöte genomfördes med Länsstyrelsen Västernorrland samt Sundsvalls kommun på SCAs kontor i Stöde den 28 september 2023. Samrådsmötet innefattade även platsbesök till projektområdet.

En inbjudan till samråd för övriga myndigheter (se bilaga 2) skickades ut via e-post den 14 november 2023 med sista dag för yttrande den 19 januari 2024. I mailet bifogades inbjudan till samråd och samrådsunderlag.

3.2 Samråd med föreningar, företag och organisationer

En inbjudan till samråd för föreningar, organisationer och företag (se bilaga 2) skickades ut via e-post den 14 november 2023 med sista dag för yttrande den 19 januari 2024. I mailet bifogades inbjudan till samråd och samrådsunderlag.

3.3 Samråd med särskilt berörda och allmänheten

Inbjudan till samråd med berörda fastighetsägare inom tre km från planerat projektområdet skickades med post den 9 november 2023, med sista dag för yttrande den 19 januari 2024 (se bilaga 2 och 3). I brevet informerades om att samrådsunderlaget fanns tillgängligt på projektets hemsida alternativt att en utskrivna samrådshandling kunde beställas genom anvisad kontaktperson. I följebrevet ombads fastighetsägare att informera eventuella hyresgäster, arrendatorer eller andra nyttjanderättshavare om samrådet, så att dessa fick möjlighet att ta del av samrådsunderlaget och lämna synpunkter.

Allmänheten bjöds in till samråd via annonsering (bilaga 6), med sista dag för yttrande den 19 januari 2024. Annonsen gällande den planerade verksamheten publicerades i Sundsvalls tidning den 16 och 27 november 2023, samt i Ljunganbladet 14 och 28 november. Annonsen innehöll information om att samrådsunderlaget fanns tillgängligt på projektets hemsida samt information om tid och plats för samrådsmöte som hölls i form av öppet hus.

I samtliga inbjudningar till samråd framgick att ett samrådsmöte skulle hållas i Stödehuset i Stöde den 30 november 2023.

Dialogmöten genomfördes 15 och 17 oktober 2024. Riktade inbjudningar sändes ut via post till närboende inom tre kilometer från uppdaterat projektområde (bilaga 7). Cirka 100 personer deltog på dialogmötena. Syftet med mötena var att berätta om utveckling av projektet och lyssna in tankar.

3.4 Kompletterande samråd

Resultatet från genomförda inventeringar och utredningar under 2024 och 2025 samt utifrån inkomna yttranden har utformningen av Vindpark Tjärdalsberget reviderats. Projektområdets totala yta har minskat från 16 kvadratkilometer till cirka sju kvadratkilometer. Antalet vindkraftverk har minskat från maximalt 22 vindkraftverk till maximalt 14 vindkraftverk. Totalhöjden på 290 meter är densamma som tidigare.

Länsstyrelsen meddelades om ändrad verksamhet vi dialog som skedde främst via mail (bilaga 8). Med anledning av ändringarna genomfördes en ny samrådsomgång under sommaren/hösten 2025. Inbjudan skickades till föreningar, organisationer och företag samt till berörda fastighetsägare inom tre km från projektområdet (bilaga 9). Det kompletterande samrådet skedde skriftligt med samma samrådsrets som tidigare. Uppdaterad information om projektet, tillsammans med samrådsprocessens historik, har hela tiden funnits tillgängligt på projektets hemsida.

Allmänheten bjöds in till samråd via annonsering (bilaga 10), med sista dag för yttrande den 19 september 2025. Annonsen gällande den justerade verksamheten publicerades i Sundsvalls tidning den 18 augusti och 1 september 2025, samt i Ljunganbladet 19 augusti och 2 september 2025.

Annonsen innehöll information om den justerade verksamheten och att samrådsunderlaget fanns tillgängligt på projektets hemsida.

4 Inkomna yttranden

4.1 Länsstyrelse och kommun

I Tabell 1 redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen Västernorrlands och kommunens yttranden samt Bolagets bemötande. Yttrandena redovisas i sin helhet i Bilaga 11.

Tabell 1: Inkomna yttranden från Länsstyrelsen och kommun samt Bolagets bemötande

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
Länsstyrelsen i Västernorrlands län (2023-10-30)	Länsstyrelsen framför att det i ansökningshandlingarna tydligt ska framgå vilka verksamheter eller åtgärder ansökan omfattar samt miljökonsekvenserna av detta. De framför även att yrkande om igångsättningstid för vindkraftparken tydligt ska motiveras. Ansökan ska omfatta fasta verkspositioner med flyttmån. Vagnätets påverkan ska redovisa vägsärningar och vägbankar i layouten utifrån topografin. Av yttrandet framgår de aspekter och omfattningen av dess som miljökonsekvensbeskrivningen behöver omfatta. - Alternativa lokaliseringar samt motiv till vald lokalisering - Ljud och skugga - Landskapsbild - Naturvärden och arter - Friluftsliv och tillgänglighet - Fågelliv - Fladdermöss - Däggdjur - Rennäring och samisk kultur - Kulturmiljö - Påverkan på vatten - Huruvida verksamheten omfattas av vattenverksamhet - Vägar samt eventuella sprängningar. - Kumulativa effekter avseende ljud samt rennäring. Länsstyrelsen framför även att en redovisning av ekonomiska resurser för återställande ska säkras.	Miljökonsekvensbeskrivningen och ansökan omfattar länsstyrelsens önskemål om omfattning. Verksamhetens påverkan på sin omgivning beskriv och bedöms i miljöbedömningskapitlet.
2025-06-23	I yttrande gällande det kompletterande samrådet framför länsstyrelsen bland annat följande - Den arkeologiska utredningen ska innefatta även det utökade projektområdet - Man behöver utreda om arter som faller under artskyddsförordningen finns i området.	

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	- Inventering och kartering av fladdermöss sker lämpligen enligt Naturvårdsverkets handledning "Undersökningstyp Fladdermöss – artkartering". Version 1:2, 2021-04-14". Frågeställningar som bör besvaras är hur många och vilka arter nyttjar området regelbundet för födosök, utgör området ett prioriterat jaktområde för någon art, eller är det perifert i sammanhanget, vilka arter har kolonier i området samt påverkas bevarandestatusen för varje art. Länsstyrelsen har framfört i dialog med Bolaget att de anser att samråd med den övriga samrådsgruppen kan ske skriftligt	
Sundsvalls kommun Miljökontoret (2023-11-06 samt 2025-09-24)	Miljökontoret framför att det i ansökningshandlingarna ska beskrivas hur verksamheten ska ledas, organiseras och kontrolleras under uppförandet av vindkraftparken. Miljökontoret framför att det är av stor vikt att det säkerställs att anläggningsarbeten utförs enligt vad som uppges och åtas i ansökningshandlingarna, och enligt villkor i tillståndet, miljöbalken och dess förordningar. Av yttrandet framgår aspekter som miljökontoret anser viktiga, - Undvikande av fragmentering - Påverkan på bostäder vid Stor-Hullsjöns stränder - Exploatering av berg, massbalans och masshantering. - Naturvärden - Påverkan på hydromorfologin - Vägar och dess påverkan - Eventuell vattenverksamhet - Kumulativa effekter I yttrande gällande det kompletterande samrådet framför nämnden, tillsammans med kultur- och fritidsnämnden, att det kompletterande yttrandet i stort sett är det samma som tidigare inlämnat yttrande.	Administrativa uppgifter samt en beskrivning över egenkontrollarbetet redovisas i ansökan. Bolaget avser att parken ska anläggas och drivas i enlighet med villkor och gällande lagstiftning. Krav på anlita entreprenör regleras i kontraktshandlingar och efterlevnaden kommer att följas upp av bolaget under byggtiden. Bolaget har för avsikt att i största möjliga mån använda befintliga vägar bl.a. för att minska behovet av sprängning och fyll som kommer med nyanläggande av väg. I MKB kommer masshantering att redovisas.
Sundsvalls kommun Kultur- och fritidsnämnden (2023-11-03)	Kulturmiljö Det påpekas att det nämns två riksintressen i samrådsunderlaget men att även riksintresset Liden 15 km från projektområdet finns. Det framförs att landskapsbilden är ett för riksintresset viktigt värde. Det bör därför utredas om/hur det påverkas. Även Vättaberget, som är en viktig utsiktsplats och ett populärt besöksmål för att få en bra utsikt	Påverkan och konsekvenser för riksintressen beskrivs i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	över Indalsälvens dalgång och omgivande landskap. Andra kulturmiljöer som kan indirekt påverkas är Indalsälvens dalgång, Holm, Östbyn, Österström, Östanbäck m.fl. Riksintresset Ljungans dalgång riskerar att få stor indirekt påverkan av vindkraftsparken, den påverkan bör utredas ytterligare. Det påpekas att med anledning av vindkraftverkens höjd och mängd kommer de med största sannolikhet att på ett eller annat sätt medföra en indirekt påverkan på omgivande landskap som har utpekade kulturmiljöområden och riksintressen. Ur kulturmiljösynpunkt är den största utmaningen med projektet att minimera den indirekta påverkan på kulturmiljöer och landskapsbilder. Det finns många populära besöksmål där utsikten och det omgivande landskapet utgör själva upplevelsevärdet av besöksmålet. Det framförs att utöver de registrerade fornlämningarna inom projektområdena, bör man göra en kulturhistorisk värdering och gradering av de övriga kulturhistoriska lämningarna såsom exempelvis fåbodar och fåbodstigar för att bedöma om de är så pass bevarandevärda att de ska finnas kvar, för att tillvarata projektområdenas kulturvärden och minska den direkta påverkan. För att bedöma den indirekta påverkan på fornlämningar, kulturmiljöer och riksintressen utanför projektområdena behövs siktlinjestudier tas fram, samt realistiska fotomontage från populära utsiktsplatser och kulturmiljöer med vindkraftsverken inredigerade. Landskapsbild För att bedöma landskapets påverkan vore det önskvärt med en karta som visar inom vilka områden som verken kommer att synas. Det vore även önskvärt att i fotomontage visualisera synbarheten från viktiga rekreationsplatser som Stor-Hullsjön med Skarpuddsbadet, Stöde, Nedansjö, Nora, Väster-Lövsjön, Gusturleden öster om Huljesjön, S:t Olavsleden söder om Stödesjön, Navarn samt Södra Stadsberget Friluftsliv och turism Ansökan bör redovisa hur fisket och Fiskevårdsområdena påverkas av etableringen. Nora Västanå FVOF, Hullsjöns FVOF och Stödebygdens FVO berörs direkt, medan Hällsjö FVO och Selångersåns FVO angränsar till området.	En landskapsbildsanalys genomförs inom ramen för tillståndsansökan. Påverkan på landskapsbilden beskrivas och bedöms i MKB. Bolaget noterar detta och tar med informationen i kommande arbete. Bolaget noterar detta. En arkeologisk inventering har genomförts i området. Vid utformningen av vindparken har hänsyn tagits till registrerade fynd. Påverkan på kulturmiljön beskrivs och redogörs i MKB. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Synbarhetsanalysen uppdateras när slutlig layout är fastställd. Påverkan och konsekvenser för miljöaspekten rekreation och friluftsliv redovisas i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	En skoterled berörs strax öster om projektområdet för Tjärdalsberget. Ansökan bör redovisa om och hur den påverkas. Risk och säkerhet Ansökan bör beskriva om risken för iskast inskränker på allemansrätten och möjligheten att vistas i skog och mark i någon form. Ansökan bör även beskriva hur möjligheten till evenemang såsom orientering, skoterträffar, pimpeltävlingar eller liknande påverkas av etableringen. Ansökan bör beskriva hur det ökade trycket på samhället kommer hanteras under byggperioden, då ett stort antal människor som jobbar med anläggandet kommer att behöva olika former av samhällsservice. I det kompletterande samrådet lämnar nämnden in sitt yttrande tillsammans med miljönämnden vilket återges ovan.	Risker och säkerhet samt vidtagna skyddsåtgärder avseende bland annat iskast beskrivas i MKB. Tillgängligheten till området kommer att begränsas främst under byggnation av säkerhetsskäl. När byggnationen är klar kommer det gå att röra sig fritt i området. Påverkan på rekreation och friluftsliv beskrivs i MKB. Verksamhetens samhällsnytta redogörs för i MKBn.
Bräcke-Ånge kommuner, Bygg- och miljöförvaltningen (2025-08-20)	Bygg- och miljöförvaltningen har ingen erinran gällande ändringarna.	Bolaget noterar yttrandet

4.2 Myndigheter

I Tabell 2 nedan redovisas sammanfattade yttranden från övriga myndigheter samt Bolagets bemötande. Yttrandena redovisas i sin helhet i Bilaga 11. Utöver de yttranden som redovisas nedan har Havs- och vattenmyndigheten meddelat att de avstår från att lämna synpunkter. Energimyndigheten avstår från att delta i samrådet. Naturvårdsverket avstår från att delta i samrådet och hänvisar till deras generella vägledningar om buller, naturvärden och vindkraft. Boverket meddelar att de inte har några synpunkter.

Tabell 2: Inkomna yttranden från myndigheter samt Bolagets bemötanden

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
Försvarsmakten (2024-04-19, 2025-02-13 samt 2026-01-14)	I yttrande som inkom 2024-04-19 meddelade Försvarsmakten att de motsatte sig etablering av vindkraftsparken då den bedömdes innebära påtaglig skada på riksintresse. Efter att layout justerats inkom Försvarsmakten med nytt yttrande 2025-02-13 där de meddelade att föreslagen åtgärd inte innebär skada på riksintresse för totalförsvaret. I yttrande 2026-01-14 anger Försvarsmakten att de inte har något att erinra avseende uppförandet av föreslagen vindpark. Försvarsmakten bedömer att föreslagen åtgärd inte innebär risk för påtaglig skada på riksintresse eller område av betydelse för	Bolaget noterar yttrandet

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	totalförsvarets militära del under förutsättning att etableringen sker enligt angivna koordinater.	
Skogsstyrelsen (2023-11-22 samt 2025-08-25)	Skogsstyrelsen framför att i området för vindkraftparken finns områden med potentiellt höga naturvärden samt forn-/kulturlämningar. Det kan finnas känsliga arter och naturmiljöer som kan skadas om de förekommer i områden där vindkraft byggs. Skogsstyrelsen meddelar att de inte har några synpunkter gällande det kompletterande samrådet.	Utredningar gällande områdets natur- och kulturvärden har genomförts. Anpassningar och hänsyn har tagits i utformningen av vindparken har skett utifrån resultaten.
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2023-11-24 samt 2025-08-22)	MSB framför att vindkraftparken inte kommer att ha någon påverkan på Rakelnätets befintliga länkstråk samt att verkens placering inte kommer att påverka radiosystemet Rakel. MSB meddelar att de står fast vid tidigare inlämnat yttrande.	Bolaget noterar yttrandet.
Luftfartsverket (2023-12-05)	Luftfartsverket, LFV, har inget att erinra mot den planerade etableringen. LFV framför att hindermarkering skall ske i enlighet med gällande föreskrifter.	Bolaget noterar yttrandet.
Räddningstjänsten Medelpad (2023-12-21)	Räddningstjänsten framför att eventuell olycka som sker uppe i vindkraftverket vid reparationsarbete, brand eller liknande kräver att personerna som befinner sig uppe i vindkraftverket själva kan ta sig ner och sätta sig i säkerhet. Detta då räddningstjänsten inte har någon utrustning eller möjlighet att bidra vid evakuering av vindkraftverk. Vid brand uppe i vindkraftverket kommer inte räddningstjänsten kunna utföra någon form av släckinsats. Räddningstjänsten påpekar även att det är viktigt att det finns farbara vägar runt områdena då en brand kan innebära att räddningstjänsten kommer få försöka förhindra brandspridning till skog och mark.	Personal som arbetar i vindkraftverk har krav kopplat till arbetsmiljölagstiftning på speciell träning och skyddsutrustning för att kunna evakuera maskinhuset om nödlägen uppstår. Under barmarkssäsong är vägarna inom området fullt farbara. Under vinterperiod plogas vägarna vid behov. Under denna period på året är risken för brandspridning mindre.
Sveriges geologiska undersökning (2023-12-13 samt 2025-08-18)	SGU har meddelat i de båda samrådsomgångarna, att de inte lämnar något platsspecifikt yttrande men hänvisar till SGU:s allmänna riktlinjer avseende vindkraftsetablering.	Hänsyn har tagits till geologisk information vid utformningen av vindparken och ytterligare hänsyn kommer att tas under detaljprojekteringen.
Trafikverket (2024-01-19 samt 2025-09-02)	Trafikverket anser att det är viktigt att tidigt ta fram underlag för infrastruktur vid planering av vindkraftparker. Transporter av vissa tunga och långa vindkraftdelar kräver dispens för att köras på det allmänna vägnätet. Om åtgärder behöver utföras på det statliga vägnätet kräver det planering i god tid tillsammans med Trafikverket. En så kallad "Transportplan" ska tas fram och utgör en viktig grund i kommunikationen med Trafikverket. Transportplanen ska visa hur transporterna ska ta sig fram när det gäller bärighet på vägen, radier i korsningar med mera.	Transporter samt risker kopplat till verksamheten beskrivs i MKBn. Kontakt kommer att tas med Trafikverket och erforderliga tillstånd kommer att sökas.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Trafikverket meddelar i det kompletterande samrådet att ändringarna inte föranleder något nytt yttrande från deras sida.	
Sametinget (2024-01-17 samt 2025-09-09)	Aktuellt område ligger inom vinterbetesmarker för samebyarna Voernese, Raedtievaerie, Jijnjevaerie, Jovnevaerie och Ohredahke. Närmaste riksintresse för rennärning ligger cirka 14 km norrut. Sametinget lyfter att de är positiva till att en rennäringsanalys tas fram i dialog med berörda samebyar. Av yttrandet framgår punkter som Sametinget anser bör framgå av miljökonsekvensbeskrivningen eller rennäringsanalysen. - Vilken funktion området har för renskötseln - Samlad bedömning av vilka konsekvenser som kan uppstå för renskötseln inom berörd samebyn samt påverkan på samebyns funktionella samband - Kumulativa, permanenta, tillfälliga, sociala och kulturella effekter - Redogöra för berörda riksintressen - Redovisa förebyggande och skadelindrande åtgärder som vidtas för att minimera störningar på renskötseln - Redovisa aktuell samt förutsägbar intrångsbild för berörd sameby - Eventuell påverkan på angränsande samebyar - Redovisa vad som framkommit i samrådet med berörd sameby. I det kompletterande samrådet hänvisar Sametinget till tidigare inlämnat yttrande samt generella riktlinjer vid samråd.	En rennäringsanalys har genomförts i syfte att bedöma påverkan på rennärningen. Miljökonsekvensbeskrivningen redogör för verksamhetens påverkan på rennärningen tillsammans med föreslagna skyddsåtgärder.
Svenska Kraftnät (2024-01-15 samt 2025-11-05)	Svenska kraftnät framför att projektområdet för är beläget i närheten av en 400kV-ledning mellan Hjalta-Vittersjö samt att delar av vindkraftparken planeras i närheten av deras befintliga ledningar. Verksamheten berör delvis även framtagna utredningskorridorer för Kustpaketet inom projekt NordSyd. Projektområdet ligger inom utredningskorridor för Nässje-Vattjom där det planeras för två nya 400kV-ledningar. Befintliga ledningar har betydelse för rikets elförsörjning och att det är viktigt att ledningsrätten respekteras och att de planerade verksamheterna ska följa krav och angivna säkerhetsavstånd. För att hitta en framkomlig väg för projekt krävs en dialog. En utredning avseende elsäkerhet behöver göras och sedan skickas till svenska kraftnät. I yttrande gällande det kompletterande samrådet framför Svenska kraftnät att enligt nuvarande sträckning kommer att hålla sig precis öster om befintliga ledningar har vi inget att yttra gällande	Dialog har förts med Svenska kraftnät och verksamheten har utformats så att hänsyn tagits till svenska kraftnäts verksamhet i området.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	avståndet, det bör vara så att ni får se till att ha rätt säkerhetsavstånd till de befintliga ledningarna.	
Post- och telestyrelsen (2024-02-21)	Post- och telestyrelsen, PTS, framför att avseende vindkraftverk kan dessa i vissa fall påverka mottagningen av radiosignaler på ett negativt sätt. Speciellt gäller detta för radiolänkförbindelser. PTS rekommenderar därför att ett samrådsförfarande genomförs mellan vindkraftsbolag och de radiolänkoperatörer som blir berörda av vindkraftsetableringen för respektive område för att minimera störningsriskerna. Inför ett sådant samråd kan PTS bidra med information om vilka de berörda radiolänkoperatörerna är. PTS ett system för begäran om ledningsanvisning, "ledningskollen.se". För att identifiera vilka som är berörda ledningsägare kan en förfrågan skickas via https://www.ledningskollen.se/	Bolaget har samrått med berörda operatörer och ledningsägare där anpassningar och hänsyn har tagits i utformningen av vindparken.
Energimyndigheten (2025-08-19)	Myndigheten avstår yttrande inför prövning av enskilda verksamheter.	Bolaget noterar synpunkten
Riksantikvarieämbetet (2025-08-19)	Avstår yttrande och hänvisar till Länsstyrelsen Västernorrland som företrädare för de statliga kulturmiljöintressena	Bolaget noterar yttrandet. Samråd har skett med Länsstyrelsen Västernorrland
Transportstyrelsen (2025-08-21)	Transportstyrelsen återsänder ärendet då det är Trafikverket som för luftfartensdel tillhandahåller underlag.	Bolaget noterar yttrandet. Samråd har skett med Trafikverket.
Sveriges geologiska institut, SGI, (2025-09-02)	SGI framför att det kan förekomma branta lutningar inom området, över 40 grader, med berg i dagen som kan orsaka erosion, ras och slamströmmar vilket bör utredas.	Inför anläggandet av vindparken kommer en detaljprojektering att genomföras bland annat i syfte att säkerställa geotekniska förutsättningar.
Naturvårdsverket (2025-09-03)	Naturvårdsverket avstår yttrande	Bolaget noterar yttrandet
Boverket (2025-09-10)	Boverket avstår yttranden i enskilda projekt men noterar att projektområdet för vindkraftparken ansluter till den nya översiktsplan som Sundsvalls kommun antagit för vindkraftsetablering. Areal och antal vindkraftverk har reducerats vilket kan gynna påverkan på allmänna intressen, utöver de nämnda också artskydd och landskapsbilden i förhållande till landskapets karaktär och skala.	Bolaget noterar yttrandet. MKBn redogör verksamhetens påverkan på miljön och människors hälsa.

4.3 Organisationer, föreningar och företag

I Tabell 3 nedan redovisas sammanfattade inkomna yttranden från organisationer, föreningar och företag samt Bolagets bemötanden. Yttrandena redovisas i sin helhet i Bilaga 12.

Tabell 3: Inkomna yttrande från organisationer, föreningar och företag samt Bolagets bemötande

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
Telia Sverige AB (2023-11-17 samt 2025-08-28)	Telia Sverige AB har inget att erinra gällande uppförandet av vindkraftverk enligt remiss. Radiolänkstråk eller mobilnät berörs inte av den föreslagna etableringen. I det kompletterande samrådet meddelar Telia att de i dagsläget inte har något att erinra. Då ändringar kan ske i Telias radioanläggningar och länkstråk behöver samråd även ske inför detaljprojekteringen.	Bolaget noterar yttrandet.
Hullsjön-Västanbäck jaktlag (2023-11-29)	Hullsjön-Västanbäck jaktlag framför i yttrandet att det redan är mycket vindkraft i området och därför inte vill ha fler. Framför även att det blir ett orimligt ingrepp i naturen och frågar sig om det går att återställa. I yttrandet framförs även att de anser att livskvaliteten kommer att försämrats och att hus/fritidshus kommer att tappa i värde.	Miljökonsekvensbeskrivningen redogör för verksamhetens lokalisering samt verksamhetens påverkan på människors hälsa och miljön. Det beskrivs även hur en avveckling av verksamheten kommer att ske. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsetter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
BirdLife Medelpad (2024-01-12)	BirdLife informerar om att de inte har någon kunskap om det finns skyddsvärda och/eller rödlistade fågelarter i närområdet. De utgår från att en naturvärdesinventering görs enligt den senaste naturvårdsstandardens avseende biologisk mångfald.	Bolaget har genomfört en naturvärdesinventering och även fågelinventeringar under år 2021-2025. Verksamhetens påverkan på naturmiljö och fågellivet redogörs i miljökonsekvensbeskrivningens bedömningskapitel.
Naturskyddsföreningen Sundsvall Ånge (2024-01-18 samt 2025-09-15)	Naturskyddsföreningen framför att de delar synen på vindkraft som en lämplig form av elproduktion i Sverige och att	Miljökonsekvensbeskrivningens bedömningskapitel redogör vindkraftsparkens påverkan på bland annat

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	användningen av fossil energi måste avvecklas och el från vindkraft i vissa fall kan vara ett alternativ. Naturskyddsföreningen anser att ett villkor för att de nu aktuell vindkraftspark ska kunna byggas är att kommunen pekar ut området som lämpliga i det pågående arbetet med att uppdatera kommunens översiktsplan. Vidare anses att det tydligt ska redovisas hur området nyttjas av friluftslivet idag och hur etableringen påverkar tillgången till tysta områden. Naturskyddsföreningen anser att synpunkterna från de berörda samebyarna bör tillmätas stor betydelse för om parkerna ska tillåtas eller inte. I synnerhet gällande de kumulativa effekterna. Inget yttrande avseende natur- och kulturmiljö till dess att utförligare underlag finns. I ett yttrande i det kompletterande samrådet framför naturskyddsföreningen, utöver vad som redan framförts, att livsmiljöer för fågelarter utan gynnsam bevarandestatus undantas avverkning och vindkraftsetablering. Även SCAs frivilliga avsättningar ska undantas och redovisas i MKB.	rennäringen, natur- och kulturmiljöer, friluftsliv och rekreation samt boendemiljö. I kommunens Sol- och vindkraft tillägg till Översiktsplan 2040 pekas området för Tjärdalsberget ut som lämplig plats för vindkraft.
Orrbergets samfällighet (2024-01-18)	Orrbergets samfällighet anser att ljud från verksamheten kommer att innebära störning som kommer att vara svåra att leva med. Det anses att mer än själva vindkraftsparken kommer inskränkas till följd av iskast som är en allmänfara och att allemansrätten inskränks. Föreningen anser även att natur, djur, insekter och skogsbruk kommer att påverkas och att flodpärlmusslans bestånd hotas. Vidare framförs att vindparken kommer ha påverkan på	Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. Vindparken är utformad så att gällande riktlinjer för buller och hinderljus uppfylls. Verksamhetens påverkan på naturvärden, skyddade arter och möjligheten att utöva friluftsliv redogörs i miljökonsekvensbeskrivningens miljöbedömningskapitel. Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår även hur vindparken kommer att avvecklas. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	fastighetsvärden och inte innebär någon samhällsnytta.	elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. Sveriges riksdag har fattat ett beslut om att 100% förnybar elproduktion år 2040 och vindkraft anses vara en viktig del i måluppfyllandet. Därmed bidrar projektet till samhällsnytta.
Stormyra Jaktlag (2024-01-15)	Har jagat länge i området och har god lokalkännedom. Önskar bra dialog och samverkan med SCA Energy och underleverantörer för att minska störningar och påverkan på jakten. Jaktlaget önskar att den genomfartsväg i öst-västlig riktning fortsatt kan nyttjas. Jaktlaget har flertalet omarkerade stigar i området som önskas att hänsyn tas till. Vindparken får inte försvåra möjligheten att parkera efter vägen i parkeringsfickor. Inte heller ska det försvåras att föra ut fällt vilt ur skogen. I närheten av SCA:s jaktkoja som jaktlaget nyttjar finns en kalkkälla som inte får bli skadad.	Dialog och samverkan med jaktlaget kommer att ske för att säkerställa samexistens. Under anläggningsfasen utgör delar av projektområdet byggarbetsplats och kommer av säkerhetsskäl att stängas av. Under driftsfasen finns inga begränsningar av området.
Teracom (2024-01-17 samt 2025-09-03)	Utifrån koordinaterna för vindkraftverken bedömer Teracom att sex vindkraftverk kommer medföra en betydande störning för Teracoms transmission. Verken behöver flyttas minst en km söderut. I det kompletterande samrådet framför Teracom att tre verkspositioner ligger inom spärrzon för ett radiolänkstråk. Teracom föreslår att verken flyttas 50 meter söderut för att inte medföra störning.	Vindparken har utformats så att inga vindkraftverk medför betydande störning för Teracoms transmission.
Raedtievaerie Sameby (2024-01-25)	Informerar om att det är samebyarna i Frostviken (Voernese, Ohredahke samt Raedtievaerie) som historiskt använt området för vinterbete i områdena vid Tjärdalsberget. Därigenom har dessa samebyar genom reglerna om urminneshävd och sedvana upparbetat en rätt att bedriva renbete på området.	En rennärringsanalys har tagits fram. Miljökonsekvensbeskrivningen redogör för verksamhetens påverkan på rennäringen.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Frostvikenbyarna har fortsatt att nyttja området på sådant sätt som följer naturligt av den samiska renskötselns särdrag och förutsättningar. De kartor som Sametinget tillhandahåller är inte rättsligt prövade och visar därmed inte alltid upp en korrekt bild av vilka samebyar som har nyttjat eller nyttjar området för renbete.	
Tele 2 (2024-02-07)	Tele 2 har inget att erinra mot detta projekt.	Bolaget noterar yttrandet.
Telenor (2024-03-07 samt 2025-08-27)	Telenor har inga invändningar mot placering av verk. Telenor meddelar i det kompletterande samrådet att de inte har några invändningar av uppförandet av vindkraftverk enligt bifogade koordinater.	Bolaget noterar yttrandet.
Sundsvall-Timrå Airport (2024-11-04)	LFV har på uppdrag av SCA Energy AB utfört en fördjupad flyghinderanalys/steg 2 utredning avseende identifierad påverkan på lägsta vektoreringshöjd för Sundsvall TMA (dnr: D-2024-382993). Under 2025 alternativt tidigt 2026 kommer vektoreringshöjderna justeras vilket möjliggör etableringen av dessa vindkraftsparker. I övrigt gäller som vanligt att: • gällande totalhöjder ej överskrids • byggnadsverken placeras inom en radie av 100m från de i ansökan angivna koordinaterna • hindermarkering utförs enligt Transportstyrelsens föreskrifter	Sökanden noterar yttrandet och är nöjda med den dialog om vektoreringshöjderna som har förts med Sundsvall-Timrå airport för att möjliggöra vindkraftsetableringen.
BirdLife Sverige (2025-08-26)	Generellt anser föreningen att skogsmark med någorlunda goda förutsättningar för biologisk mångfald, i stället för att härbärgera vindkraftsanläggningar, bör bibehållas och restaureras för maximal nytta för klimat och biodiversitet. Specifikt för vindkraftsparken Tjärdalsberget bör detta exempelvis gälla för områdets sumpskogar och	Av miljökonsekvensbeskrivningen framgår verksamhetens påverkan på fåglar samt bedömning gällande kumulativa effekter.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	myrmarker med känslig hydrologi. Etableringen av vindparken riskerar utlösa artskyddsförordningens förbud. Fragmentering av livsmiljöer måste beaktas i bedömningen kring kumulativa effekter. I yttrandet nämns domar som de anser relevanta i bedömningen om påverkan på fåglar.	
Lillströms Intresseförening (2025-09-07)	Föreningen motsätter sig etableringen av vindparken då den påverkan möjligheten till god livsmiljö. Föreningen framför att etableringen påverkar fastighetsvärdet som riskeras och att halveras och att lån ej beviljas i närheten av vindparker. De framför även att rörelsefriheten och allemansrätten kraftigt påverkas då välbesökta platser inte längre kommer att vara attraktiva att besöka. Föreningen ställer sig bakom Riksförbudets Skogsfinnars Intressen i Sverige yrkanden gällande arkeologisk undersökning, att skogsfinnars historia och kulturmiljö redogörs i samrådsunderlaget och MKB samt att platser med kulturhistoriskt värde undantas exploatering. Slutligen framför föreningen att SCA vid flertalet tillfällen brustit i sina åtaganden gällande hänsyn till skogsfinnarnas stigar, vägar och kulturhistoriska lämningar.	Verksamhetens påverkan på boendemiljö och människors hälsa samt rekreation och friluftsliv redogörs i MKB. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avser Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. En arkeologisk inventering har genomförts i området. Vid utformningen av vindparken har hänsyn tagits till registrerade fynd. Påverkan på kulturmiljön beskrivs och redogörs i MKB
Naturskyddsföreningen Kansli Mitt (2025-09-12)	Naturskyddsföreningen ser vindkraft som en viktig del av omställningen till ett hållbart energisystem i Sverige. Naturskyddsföreningen anser att ett villkor för att de nu aktuella vindkraftspark ska kunna byggas är att kommunen pekar ut området som lämpliga i det pågående arbetet med att uppdatera kommunens översiktsplan.	Miljökonsekvensbeskrivningens bedömningskapitel redogör vindkraftsparkens påverkan på bland annat rennäringen, natur- och kulturmiljöer, friluftsliv och rekreation samt boendemiljö. I kommunens Sol- och vindkraft tillägg till Översiktsplan 2040 pekas området för Tjärdalsberget ut som lämplig plats för vindkraft.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Vindkraftverk bör endast anläggas på platser där påverkan på naturvärden, kulturmiljö och närboende blir så liten som möjligt. Hänsyn måste även tas till kumulativa effekter. Naturskyddsföreningen anser att livsmiljöer för fågelarter utan gynnsam bevarandestatus undantas avverkning och vindkraftsetablering. Även SCAs frivilliga avsättningar ska undantas och redovisas i MKB.	
Riksförbundet skogsfinnarnas intressen i Sverige (2025-08-11 samt 2025-09-15)	Riksförbundet Skogsfinnarnas Intressen i Sverige uttrycker oro över de planerade vindkraftsprojekt. Områdena har höga kulturhistoriska värden kopplade till den skogsfinska minoriteten, som är en erkänd nationell minoritet i Sverige. Riksförbundet yrkar på en fullständig arkeologisk och kulturhistorisk undersökning, att skogsfinnarnas kulturmiljö synliggörs i projektunderlaget, och att platser med högt kulturhistoriskt värde undantas från exploatering. I ett kompletterande yttrande angående vindpark Tjärdalsberget, betonar Riksförbundet Skogsfinnarnas Intressen att områden med möjliga skogsfinska kulturhistoriska värden fortfarande ligger inom projektet. De kritiserar att skogsfinnarnas historia och kulturmiljö saknas i underlaget och yrkar på att Stormyrans och dess omgivning inkluderas i den arkeologiska inventeringen. Riksförbundet efterlyser en helhetssyn på odlingssystem och att inventeringar genomförs med särskild kompetens inom skogsfinska miljöer.	En arkeologisk inventering har genomförts i området. Vid utformningen av vindparken har hänsyn tagits till registrerade fynd. Påverkan på kulturmiljön beskrivs och redogörs i MKB

4.4 Fastighetsägare, enskilda särskilt berörda och allmänheten

I

Tabell 4 nedan redovisas sammanfattade inkomna yttranden från fastighetsägare, enskilda särskilt berörda och allmänheten. Yttrandena redovisas i sin helhet i Bilaga 13.

Tabell 4: Inkomna yttrande från fastighetsägare och allmänheten samt Bolagets bemötande

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
1	I yttrandet framförs förslag om att flytta det vindkraftverk som i exempel-layouten ligger längst söderut med anledning av att det ligger nära ett flertal fastigheter och riskerar att störa flest.	Bolaget noterar synpunkten. Till samrådet har en första turbinlayout tagits fram. De fortsatta utredningarna av projektområdet, samt synpunkter från samrådet, har legat till grund för bedömningen av var vindkraftverken och andra anläggningsdelar slutligen placeras och vilka skyddsåtgärder som föreslagits. Områden inom vilka det inte bedöms lämpligt att placera vindkraftverk eller andra anläggningsdelar kommer att undantas för etablering.
2	I yttrandet framförs att vindkraftverken kommer att ha ett störande ljud i ett nu lugnt område samt förstöra fågel- och djurliv.	I MKB beskrivs och bedöms verksamhetens påverkan och konsekvenser. Flera olika utredningar och inventeringar utgör underlag för denna bedömning. I MKB beskrivs vindkraftparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande fåglar och övrig fauna. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden.
3	I yttrandet framförs att utsikten åt söder kommer att påverkas. Det påpekas även att Sundsvalls kommun inte tycker att vindkraftsverk ska byggas så att utsikt åt söder påverkas. Personen har även bifogat två bilder, en artikel och ett utdrag från Sundsvalls kommuns skrivelse. Dessa återfinns i Bilaga 8 Det lyfts även att det i området finns ett flertal ugglesorter och rovfåglar med bon inom området. Även sparvhök, duvhök och pilgrimsfalk.	Sundsvalls kommun är en samrådspart och Bolaget kommer beakta kommunens synpunkter vid utformningen av vindparken. Bolaget noterar fågelobservationerna. I MKB beskrivs vindkraftparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande landskapsbild och fåglar.
4	I yttrandet ifrågasätts att placera nya vindkraftsparker så nära bebyggelse, fastboende och fritidshus. Det framförs att boende i dagsläget störs av befintliga vindkraftverk genom främst ljud och ljus. Det framförs även att mobiltrafik, tv-mottagning störs samt att fågellivet minskat, främst större fågelarter. Det lyfts även att Navarn är ett Natura-2000-område med ett unikt bestånd av flodpärlmussla.	Vid en lokaliseringsutredning prövas olika platserns lämplighet. Då behöver en rad olika parametrar beaktas. I detta fall har området runt Tjärdalsberget bedömts vara lämplig för en vindkraftsetablering då området bland annat ligger relativt nära en större tätort och nära viktig infrastruktur. I MKB beskrivs de kumulativa effekter, som bedöms kunna uppstå till följd av närliggande vindparker. I MKB beskrivs vindkraftparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar att höjden på vindkraftverken på 290 m kommer att påverka allt i området i högre grad än idag. Det framförs att de som bosatt sig i området har gjort det för att det är ett fantastiskt naturområde och att Navaråns naturreservat gjorts tillgängligt för allmänheten vilket riskerar att förstöras.	fåglar, närliggande Natura 2000-områden, flodpärlmussla samt friluftsliv och rekreation. Samråd genomförs i ett första skede tidigt i processen med nät- och teleoperatörer i de berörda områdena. I vissa fall kan länkstråk sammanfalla med projektområdet, varpå justeringar av projektområdet görs, alternativt korrigering av länkstråket.
5	Personen beskriver i sitt yttrande om lugn och tystnaden vid sitt hus/fritidshus som varit i släkten i generationer. I yttrandet beskrivs att det finns fåglar i form av bland annat orrar, hökuggla och ett flertal rovfåglar. Det finns även fladdermöss, lo, älg och björn m.m. Personen framför en oro för att den unika miljön ska förstöras med störande ljud och ljus samt störningar under anläggningstiden.	I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser för olika miljöaspekter så som fåglar, boendemiljö och förändrad landskapsbild. Flera olika utredningar och inventeringar utgör underlag för denna bedömning. Bolaget noterar fågel- och djurobserveringarna och tar med sig uppgifterna i kommande process. Vindkraftverken kommer innebära en förändrad landskapsbild. Vindkraftverken behöver förses med hinderbelysning Detta beskrivs mer ingående i MKB:n. Störningar under anläggning kommer främst bestå av buller och ökade transporter. Bolaget planerar tillfartsvägar för att minimera påverkan på närbelägen bebyggelse. Antal och typ av transporter beskrivs i MKB. När det gäller ljud, ljus och skugga är Bolaget skyldiga att följa gällande riktvärden. Störningsupplevelsen är subjektiv och Bolaget beaktar denna fråga tidigt i projektet för att göra de anpassningar som är möjliga för att minimera påverkan.
6	Personen framför att närboende kommer få naturområden som domineras av vindkraftverk samt att närboende borde kompenseras ekonomiskt. I yttrandet framförs också att Personen vill ha kompensation om kraftledningar i närheten breddas och utökas.	Vindkraftverken kommer innebära en förändrad landskapsbild. Påverkan på landskapsbildens beskrivs och bedöms i MKB:n. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd
7	Personen framför att fotomontagen är felaktiga och anser att verken kommer att	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Fotomontagen som

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	synas mer än vad som visas i montagen. I yttrandet lyfts fotomontagen från Nora/Västansjö och från Södra Nedansjö som felaktiga. Det framförs att Bilden från Munkbysjön inte visar de effekter som solen kommer att ha samt att bilden från Storhullsjön är suddig. Det påpekas att en friluftscamping vid Storhullsjön inte finns med i underlaget. Det framförs även att området är LIS område i Sundsvalls ÖP 2040. Fisket i Storhullsjön är ett av mellannorrlands bästa örings- och abborre-fiske och att det riskerar att förstöras med vindkraft runt omkring. Personen motsätter sig projektet då en anledning att bo på landsbygden är att komma bort från ljud och ljus. Det framförs att verksamheten kommer att påverka hälsa, dricksvatten, livskvalité och möjlighet till jakt.	visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Påverkan på friluftsliv och rekreation, skyddade områden, boendemiljö samt områdets hydrologi beskrivs i MKB tillsammans med eventuella skyddsåtgärder. Vindkraftverken behöver förses med hinderbelysning vilket beskrivs mer ingående i MKB:n. Jakten kan komma att påverkas under byggnation av vindparken, men dialog kommer att föras mellan verksamhetsutövaren jaktledarna för samexistens under anläggningsfasen. Under parkens drifttid finns det inga restriktioner för jakt.
8	I yttrandet framförs att fotomontagen och ljuddemonstrationen på samrådsmötet var missvisande. Personen framför även att med anledning av att det inte alltid blåser går det inte att räkna med den totala teoretiska effekten från vindkraften. Personen menar att nyttoeffekten för varje vindkraftverk som uppförs minskar och att den miljömässiga kostnaden ökar. Personen hänvisar till ett nyhetsinslag på P4 Jönköping där det nämndes att en tredjedel av Sveriges vindkraftverk kan gå i konkurs. Därmed ifrågasätts projektets är hållbarhet.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området.. Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Ljuddemonstrationen genomfördes av akustiker med expertis på området. Av MKB framgår verksamhetens påverkan kopplat till ljud utifrån genomförda ljudberäkningar. Vindkraftverk producerar el 80% av tiden under ett år. Livscykelanalyser visar att ett vindkraftverk producerat lika mycket energi som det har gått åt för att tillverka det efter 5-9 månader, där större vindkraftverk i goda vindlägen har kortare återbetalningstid. Den energi som går åt för att bygga, driva och avveckla ett vindkraftverk motsvarar bara knappt tre procent av vindkraftverkets totala elproduktion.
9	Personen framför att det är viktigt att vara öppna och tänka på förnybar energi för hushållningen av jordens resurser. Det beskrivs att familjen har en stuga där personen upplevt fantastisk natur. En plats för rekreation och tystnad som personen vill ska få finnas kvar. Det	Bolaget har inför samrådet utfört bullerberäkningar och fler beräkningar har genomförts till MKB-arbetet, bland annat för lågfrekvent ljud. Bolaget är skyldiga att följa naturvårdsverkets riktlinjer för buller och i MKB:n formuleras skyddsåtgärder så att gällande riktvärden följs.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	noteras i yttrandet att det är två verk i layouten som är placerade fristående från övriga och lyfter frågan om det skulle gå att flytta dessa österut där det inte finns bebyggelse så att det i fall kan bli ett avstånd på två km istället för nuvarande en km. I yttrandet påpekas att Navaråns naturreservat är beläget nära området för parkerna och att det där finns ett av Sveriges mest skyddsvärda bestånd av flodpärlmussla. Det framförs en oro att projektet kan skada naturreservatet	Placeringen av vindkraftverk som presenterades i samrådsunderlaget var en exempellayout som har omarbetats utifrån inkomna synpunkter och resultat från inventeringar. En uppdaterad layout presenteras i MKB:n. Verksamhetens påverkan på skyddade områden och flodpärlmussla kommer beskrivas och bedömas i MKB.
10	Personen framför sina synpunkter i flera olika yttranden. Det framförs missnöje över hur samrådsmötet genomfördes. Upplever att mötet skapade förvirring snarare än klarhet. Personen förväntar sig att lokalbefolkningens åsikter respekteras och beaktas i beslutsprocessen. Alternativa lokaliseringar för vindparken finns då SCA är en stor markägare. Personen anser det är oacceptabelt att Västansjö utelämnades vid illustrationerna över hur bygden kommer påverkas av vindkraftsverk. Detta eftersom Västansjö uppges vara en av byarna som kommer få sin utsikt förstörd om vindkraftsverket byggs. Vindparken innebär att den storslagna naturupplevelsen går förlorad. Området är tyst och viktig för befolkningens hälsa. Vindparken innebär påverkan från ljud och infraljud Vindparken kommer att påverka landskapsbilden. Verksamheten kommer att påverka ekosystem och den biologiska mångfalden samt naturreservat, fåglar och fladdermöss. Personen uttrycker oro för ekonomisk påverkan gällande sänkta fastighet- och taxeringsvärden och därmed höjda räntor på bolån. I yttrandet ifrågasätts rättvisan i att lokala invånare ska stå för dessa kostnader i och med SCA:s etablering och möjlighet att öka sina vinster.	Bolaget anser det olyckligt att samrådsmötet upplevdes förvirrande. Verksamheten har utformats utifrån kunskap som inhämtats både under samrådsfasen och inkomna yttranden och med olika inventeringar och utredningar som underlag. MKB:n beskriver verksamhetens påverkan på flera olika miljöaspekter, bland annat naturmiljö, boendemiljö, landskapsbild, fåglar, fladdermöss och skyddade områden. Verksamheten kommer att innehålla Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk. Fler fotopunkter har tagits fram, bland annat Västansjö. Av MKBn framgår verksamhetens påverkan på landskapsbilden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet för 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
11	Personen framför sina synpunkter i flera olika yttranden. Det framförs en protest mot uppförandet av vindparken. Då den bland annat innebära stor påverkan på boendemiljö i form av störningar från ljud och ljud. Personen lyfter en oro över att det inte kommer gå att bo kvar. Personen anser att det saknas fotopunkter från flera platser där vindparken kan komma att synas och önskar fotopunkt från Backtjärn. Fågel och djurlivet är rikt i området med bland annat fjällvråk, gråspett, fladdermöss, lo, järv, björn och humlor och pollinatörer. Området nyttjas till friluftsliv och rekreation så som svampplockning och jakt En oro för fastigheternas värdeminskning anges också. Enligt personen uppger mäklare att redan när plan på vindkraftspark presenteras faller värdet på fastigheter med nära 30 %. Det framförs en rädsla att värdet blir än längre.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Ingen fotopunkt finns från Backtjärn. I MKB beskrivs och redogörs verksamhetens påverkan och konsekvenser på en rad olika miljöaspekter, bland annat friluftsliv och rekreation, boendemiljö, fåglar, fladdermöss, naturmiljö och skyddade områden. Flera olika utredningar och inventeringar utgör underlag för denna bedömning. Tillgängligheten och därmed det rörliga friluftslivet kommer främst påverkas under byggtid, då vissa områden etappvis kommer vara avspärrade. Hela området kommer aldrig vara avstängt. När byggnationen är klar efter ca två år kommer man kunna röra sig fritt i området. Inventeringar av häckfågel, rovfåglar, skogshöns, örn och lom har genomförts under 2021-2025 för att kartlägga förekomst av arter så att skyddsåtgärder kan vidtas. Vindkraftverken behöver förses med hinderbelysning Detta beskrivs mer ingående i MKB:n. Verksamheten är utformad så att Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder innehålls.
12	Personen undrar i sitt yttrande hur bolaget ställer sig till att fastighetsvärdet sjunker och vilken form av ersättning är framtagna till dem som får leva med dessa vindkraftsverk... Personen framför att man vill se en riskanalys för de som bor i närheten och kommer vistas i området samt undrar hur man kommer ha varningar för skoteråkare som åker i närheten vintertid i och med att skoterleden inte går allt för långt från parken. Vidare undrar personen om avisning av rotorblad och vilka kemikalier som används och dess konsekvenser. Personen undrar även kring ställverket och elanslutningen av vindparken. Det framförs även frågor kring mikroplaster, avveckling av verksamheten och vilken hänsyn som tagits till skogsbruket.	Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 € förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. I MKB kommer risk och säkerhet hanteras och beskrivas. Området kan användas som innan, det kommer inte att spärras av när byggnationen är färdigställd. Vid vissa väderförhållanden finns risk

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen undrar vidare vilka inventeringar som kommer göras och var. Vilken påverkan medför verksamheten på djurlivet? Personen ställer frågan i sitt yttrande om fotomontagen som visades på samrådet baserades på verk som är 170 eller 290 meter samt varför inte fotomontage fanns för Orrberget och Specksjön. Orrberget finns ca 60 fastigheter som kommer ha utsikt över verken och Specksjön uppges få ett inpå knuten. Personen undrar om hänsyn tas till skogsbruket och anger att vindkraftverk orsakar turbulens bakom bladen som i sin tur på lång sikt torkar ut marken och växtligheten minskar. Myrar och bär uppges få det svårt samt lyfter att vindkraftverk sväljer en hel del insekter som är föda till fåglar och andra djur. I yttrandet ställs frågan om allmänheten kan vistas i skogen eller om det kommer vara restriktioner i området när parken är i drift. Personen undrar vidare om hur stor sannolikhet det är att dessa vindkraftsverk kommer att hamna på utsatta platser eller om det kan bli stor skillnad i placering. Till sist undrar Personen om man tagit del av den forskning som finns om infraljud och om hänsyn tas till det.	att is byggs upp på vindkraftverkens rotorblad, varför det alltid finns varningsskyltar för is och snö i vindparker. Det finns olika tekniker såsom avstängning av verk samt avisningssystem som kan tillämpas vid behov Inom vindparken anläggs vanligen markkablar. Nya kraftledningar behöver byggas, vilket hanteras i en separat tillståndsprövning. Naturvårdsverket har i ett regeringsuppdrag kartlagt viktiga källor till mikroplaster. I den rapporten nämns inte vindkraften som en sådan källa. Oavsett om de beräkningar som används kommer från branschen eller från andra aktörer, är slutsatsen att vindkraft i jämförelse med andra källor (bl.a. vägtrafik och konstgräsplaner) sannolikt bidrar med försumbara mängder mikroplast. När vindkraftverken tjänat ut monteras de ned och fundamenten avlägsnas ned till några decimeter under markytan eller fylls över, och därefter återställs ytan. Verken återvinns i den mån det är möjligt. En naturvärdesinventering har genomförts. Även flera fågelinventeringar har genomförts under 2021-2025. Det har även genomförts en arkeologisk inventering samt en rennärlingsanalys. Fotomontagen som visades under samrådet är baserade på 290 m höga verk. Bolaget har uppdaterat fotomontagen inför ansökan. Fotopunkt, samt även hinderljusanimering, finns för Orrberget. Tillgång till området kommer att begränsas under anläggningstiden. Under drifttiden kommer det att gå att röra sig fritt i området Till samrådet har en första turbinlayout tagits fram, en exempellayout. De fortsatta utredningarna av projektområdet, samt synpunkter från samrådet, ligger till grund för bedömningen av var vindkraftverken och andra anläggningsdelar slutligen kan placeras och vilka skyddsåtgärder som föreslagits. Områden inom vilka det inte bedöms lämpligt att placera vindkraftverk eller andra anläggningsdelar kommer att undantas för etablering. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor.
13	Personen informerar i sitt yttrande att de tar sitt vatten från en kalkkälla i skogen ovanför fastigheten. en oro uttrycks för	Verksamhetens påverkan på områdets hydrologi samt yt- och grundvatten redogörs i MKBn.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	att källorna kapacitet och kvalité påverkas/förändras. Det framförs även att ljudet kommer bli störande. Som det är nu finns inget störande buller och 40 dB upplevs som väldigt störande.	Verksamheten är utformad för att innehålla Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder.
14	Personen framför att det finns stora naturresurser, rödlistade växter och arter samt ett högt rekreativsvärde för invånarna i Sundsvalls kommun. I yttrandet uppges att en oberoende utredning av alla värden bör utredas av länsstyrelsen samt resultatet av detta diskuteras genom ett möte med ansvariga för projektet hos SCA och allmänheten.	Det data som ligger till underlag utgörs av resultat från inventeringar och utredningar utförda av seriösa och välrenommerade specialistkonsulter enligt standarder för hur inventeringar ska genomföras. Prövande myndighet kommer också säkerställa att utredningarna/inventeringarna är utförda enligt gällande praxis och är korrekta.
15	Personen framför att man flyttat till landet för lugn och ro inte se eller höra vindkraftsverk. Anser att dessa vindkraftsverk ska byggas där det inte finns någon befolkning inom 2 mils radie och att det finns nog med vindkraftsparker i Västernorrland.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. En rad parametrar behöver beaktas vid anläggandet av en vindpark. T.ex. behöver tillräcklig markyta finnas för att inrymma en viss mängd vindkraftverk. Hänsyn behöver bl.a. tas till närliggande bostäder när det gäller ljud och skuggbildning från vindkraftverken. Vidare gäller det att marken inte har detaljplanelagts av kommunen för annat ändamål. Detta område ligger relativt nära en större tätort och nära viktig infrastruktur, vilket gör det mer lämpligt för denna typ av etableringar.
16	Personen beskriver i yttrandet att de har en stuga vid sjön Navarn som är en tillflyktsort för att få lugnt, tyst och stilla med ren luft och rent vatten. Personen lyfter att området 2008 klassades som naturreservat, vilket tyder på att det är ett extra skyddsvärt område. Navarn och Navaråns naturreservat med sitt unika bestånd av flodpärlmusslor är enligt Lennart Henriksson, sötvattenexpert på WWF ett av Europas mest värdefulla vattendrag och klassat som Natura 2000 område som förvaltas av Länsstyrelsen. Personen framför att sedan några år tillbaka finns ett antal vindkraftsverk som helt förändrat vyn över sjön och som medfört olägenheter i form av oljud och ljusblänk. Personen framhåller att det är med bestörtning de förstått att SCA har för avsikt att uppföra två stora vindkraftsparker på Högsvedjan och Tjärdalsberget. Parkerna kommer omfatta upp till 22 vindkraftverk vardera	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. I MKB beskrivs vindkraftsparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande skyddade områden och landskapsbild. I kommande MKB beskrivs vindkraftens påverkan, eventuella skyddsåtgärder och konsekvenser gällande ljud och hinderljus. Till samrådet har en första turbinlayout tagits fram, exempellayout. De fortsatta utredningarna av projektområdet, samt synpunkter från samrådet, ligger till grund för bedömningen av var vindkraftverken och andra anläggningsdelar slutligen kan placeras och vilka skyddsåtgärder

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	med en höjd om maximalt 290 meter, vilket uppges vara högre än några nu befintliga vindkraftverk. Verken kommer därtill placeras så nära som 1 km från närmaste bostadshus. Personen understryker att det inte enbart är ett sommarstugeområde utan att det även lever och bor folk permanent i området. Personen vädjar till SCA att noga beakta den negativa påverkan vindkraftsparkerna kan komma att få på människor, djur, natur och miljö samt kräver att vindkraftsparkerna inte placeras närmare än tre km från befintlig bebyggelse. Personen framför i sitt yttrande även en vädjan till SCA om att inte förstöra det värdefulla området med störningar i form av buller och ljud dygnet runt, året om samt påverka vattnet och den viktiga miljön för flodpärlmusslorna negativt.	som föreslagits. Områden inom vilka det inte bedöms lämpligt att placera vindkraftverk eller andra anläggningsdelar kommer att undantas för etablering. Bolaget kommer utforma vindkraftparken enligt gällande lagstiftning och vidta de skyddsåtgärder som krävs för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljö. Påverkan på flodpärlmussla, andra skyddade arter och områden beskrivs i MKB.
17	Personen informerar om att de har fritidshus vid naturreservatet och sjön Navarn samt fast boende i Kovland och kommer således påverkas av Tjärdalsbergens vindkraftsverk. I yttrandet framförs att man är emot att SCA ska uppföra en vindkraftspark på Tjärdalsbergen. Personen informerar om att de redan har en vindkraftspark på Nylandsbergen och anser att det blir för tätt och nära mellan vindkraftverken. Personen uppger att det kommer innebära störande ljud och ljus dygnet runt, vilket anses orimligt. I yttrandet lyfts att det forskas och att de kan se klara hälsoproblem i vindkraftsverkens närområde. Personen informerar om att ljudteknikern på SCA:s samrådsmöte sa att det inte finns någon gräns för hur ofta eller hur länge riktvärdet på 40 dB får överskridas utomhus vid bostad. I yttrandet uttrycks en oro över att detta kan innebära att gränsvärdet överskrids både ofta och länge. Personen undrar vem som ansvarar för detta, vart man ska vända sig vid upplevda störningar och om man inte kan sova på nätterna samt om någon kan stänga av och i så fall vem. Ljudteknikern uppges även ha informerat om att SCA själva bestämmer när och var en ljudmätning ska utföras samt att det går att justera upp och ner ljudnivån	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. I kommande MKB kommer kumulativa effekter från närliggande vindkraftsparker bedömas. I kommande MKB beskrivs vindkraftens påverkan, eventuella skyddsåtgärder och konsekvenser gällande ljud och hinderljus. I MKB beskrivs vindkraftparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande buller. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Verksamhetsutövaren har en skyldighet att följa upp och kontrollera att gällande ljudkrav efterlevs. Detta är villkorat i tillståndet. Om närboende upplever störningar kan tillsynsmyndigheten

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	med 10 dB på moderna vindkraftverk. Mätning kan således göras vid gynnsamma förhållande för SCA. Personen kräver en objektiv konsekvensanalys med ny forskning som grund gällande både människan, djur och natur. Personen lyfter att vindkraftverken med denna höjd inte finns än. Personen lyfter i yttrandet att blinkande ljus är påslagna dygnet runt i Sverige. Detta innebär att ljusmarkeringar från vindkraftverken kan störa boende både kvälls- och nattetid. Det finns inga riktlinjer för störningar men Personen uppger att det är viktigt att presentationer, visualiseringar och dylikt är tydliga med att visa korrekt, vilket Personen anser inte gjorts. Utöver störande ljud, ljud och skuggor uppger Personen att detta innebär även ett begränsat rörelseområde pga. iskast från vingarna. Personen ställer frågan om inte naturen ska få nyttjas i ett land med en fantastisk allemansrätt. I yttrandet framförs att flera hushåll idag redan är störda med ljus och ljud från vindkraftverken på Nylandsbergen, trots att parken ligger på ett mer rimligt avstånd, ca 4,5 km från deras bostäder. Personen uppger att ytterligare en park skulle innebära att man blir omringad av dessa störningar vilket uppges få förödande konsekvenser på välmående och livskvalité. Personen lyfter att på många ställen i länet arbetas det med att återställa sumpmarker och naturen. Här tänker SCA istället förstöra naturen till följd av byggnation av vägar och vindkraftsverk. Vindkraft uppges torka ut och myrmarker dräneras ur, vilket uppges bara vara en del av miljöförstöringen. Det blir även nya grustag, vägar och skogsskövling med mera. Personen lyfter att på Erikslund på Björnberget har 800 liter olja spridits i naturen. Personen undrar i yttrandet vad som händer sedan, vem tar bort dessa kolosser när de är uttjänta. Kommer det bli som i Åvikebukten att ingen vill ansvara?	(kommun eller länsstyrelse) kontaktas. Tillsynsmyndigheten utreder då om verksamheten klarar villkoren och kan besluta om krav på åtgärder om villkoren överskrids Vindkraftverken behöver förses med hinderbelysning. Detta beskrivs mer ingående i MKB:n. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast. Påverkan och konsekvenser för yt- och grundvatten beskrivs i MKB. Bolaget kommer vidta skyddsåtgärder för att minimera risk för olja sprids i naturen. Ägare av parken ansvarar för att avveckla vindkraftparken när den är uttjänt. Återställningsgarantier utfärdas för att säkerställa att det finns pengar för nedmontering av uttjänta vindkraftverk och återställande av platsen. Storleken på säkerheten beslutas av den prövande myndigheten och är enligt myndigheten tillräcklig för ändamålet. I MKB redovisas hur parken planeras att återställas.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen anger att de inte är emot vindkraft i sig men riskerar nu att bli omringade av dessa nya parker med ytterligare 44 vindkraftverk och att de räcker med de som redan finns. Personen lyfter vikten av att beakta kumulativ effekt när parker byggs nära varandra. I yttrandet framförs att länet är mättat med vattenkraft och vindkraft. El som levereras kan användas här och inte skickas söderut. Personen anser inte att Västernorrland behöver ansvara för detta utan att övriga delar av landet får ta sitt ansvar att öka sin egen produktion. Personen ställer till sist frågan vem som vill köpa fastigheter med 62 vindkraftverk som grannar och uttrycker en oro för att ingen vill göra det. Personen vill inte att vindkraftverk byggs på Tjärdalsberget.	I MKB kommer kumulativa effekter från närliggande parker att beskrivas och bedömas. Enligt Energimyndigheten och andra kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt fram till 2045. Det är en stor samhällelig utmaning för Sverige att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Bolaget bedömer att det är viktigt att utreda varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
18	Personen informerar i sitt yttrande att de sedan generationer tillbaka levt och verkat i byn Näsvattnet, vilket innebär att Personen har starka band till byn. Det uppges vara med förfäran och vämjelse Personen betraktar SCA:s planer på vindkraftverk i Näsvattnets omedelbara närhet. De vackra vyerna kommer förfulas, marker rivas upp av vägar, fundament och nedgrävda ledningar. Allt detta för en kort period på ca 35 år. Personen framför att det är många människor som stannar till på vägen mellan Nora och Huljen för att beskåda den vackra utsikten över Näsvattnet och landskapet västerut. 290 meter höga vindsnurror gör förmodligen att fler kommer stanna till och med förfäran se hur vyn förstörts. Personen anger att de människor som hittat på detta projekt och dess placeringar inte begriper att de som känner byn och dess människors historia upplever detta som ett övergrepp mot nuvarande och tidigare generationer. Den närmaste delen av vindparken uppges ligga ca 1 km från Personens hus, vilket innebär att de kommer utsättas för ett buller på minst 40 dB dygnet runt.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. Inför kommande MKB kommer nya bullerberäkningar att göras för den ansökt layouten. I MKB beskrivs vindkraftparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande buller. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen framför i sitt yttrande att om man från deras hus tittar nordväst, där det första verket planeras och sedan flyttar blicken ca 140 grader söderut kommer 22 verk 290 m höga synas om SCA får som de vill. Personen lyfter att Eiffeltornet är 300 m högt vilket i stort sett innebär 22 st. Eiffeltorn i byns omedelbara närhet.	Till samrådet har en första turbinlayout tagits fram, exempellayout. De fortsatta utredningarna av projektområdet, samt synpunkter från samrådet, ligger till grund för bedömningen av var vindkraftverken och andra anläggningsdelar slutligen kan placeras och vilka skyddsåtgärder som föreslagits. Områden inom vilka det inte bedöms lämpligt att placera vindkraftverk eller andra anläggningsdelar kommer att undantas för etablering.
	Personen lyfter att vindkraftsparkens gränser ska lysas upp med vitt fast ljus hela dygnet och varje verk rött blinkande ljus, av flygsäkerhetsskäl. Personen framför en oro över att det kommer vara omöjligt att vistas i hembyn utan att bli helt vansinnig pga. buller och ljus. Uppger att det bara är att flytta.	Vindkraftverk behöver enligt lag förses med hinderljus. Vindkraftsparkens påverkan på landskapsbild och hinderljus beskrivs och bedöms i MKBn.
	I yttrandet lyfter Personen en fundering. Det finns inget fotomontage från någon av skogsbyarna Näsvattnet, Djupdalen och Skänckåsen som ligger i projektets omedelbara närhet och på ungefär samma höjd. Anser det märkligt.	Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Fotopunkt finns från Näsvattnet.
	De som bott och vistas i Näsvattnet har kunnat gå ut på kvällen och njutit av tystnad och beskåda stjärnhimmel utan några störande ljud. Under vintern och förvår uppges en höjdpunkt vara att sitta på sjön och fiska. Personen uttrycker oro för att detta kommer vara uteslutet i framtiden med hänsyn till iskast från närliggande vindsnurror.	Vindkraftsparkens påverkan på friluftslivet kommer bedömas i MKB.
	Personen undrar om det kommer gå att vara i skogen och plocka bär och svamp samt undrar hur det kommer bli med den utrotningshotade fjällgentianan. Bär och blommor är beroende av insekter och Personen undrar hur dessa trivs i den bullriga miljön.	Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast.
	Personen framför att projektet för att framtid kommer förstöra en by, ett stycke natur och att det gör människor förtvivlade för en kortsiktig vinst. Personen protesterar med kraft detta projekt och vad det medför för byn Näsvattnet.	Bolaget respekterar er inställning till projektet.
	Yttrandet kompletterades i oktober 2024 med följande information:	
	Fiskgjuse har observerats vid Näsvattnet. Kungsörn har observerats vid Djupdalen. Svan, tranor och lom har observerats i Näsvattnet och närliggande tjärnar.	Inventering av örn, lom, skogshöns och rovfåglar har genomförts. Även inventering av fladdermöss har genomförts.
	Fladdermöss har observerats vid Näsvattnet. De rapporterar om tjäder-	Naturvärdesinventering samt inventering av vattendrag och våtmarker genomförs inom ramen för projektet.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	och orrspel. Vattensalamander finns i Skrattaborrtjärn.	
19	Personen framför att vindkraft i stort sett är en miljöriktig energikälla med tanke på att dess energiproduktion sker utan koldioxidutsläpp då verken är i drift. Dock uppges att påverkan av buller och även på natur vid byggnation och i drift inte ska underskattas. I yttrandet anges att området där verken planeras består av mycket orörd natur och vägnätet är ytterst begränsat vilket kräver stora insatser och mycket skog som behöver avverkas. Detta påverkar många arter av både växter och djur. I yttrande lyfts även tystnaden som finns i skogen som beskrivs som den största tillgången i området och en ovanlig naturresurs i det moderna samhället. I och med bygget av vindkraftsparkerna kommer tystnaden försvinna. En fråga som ställs är varför man inte väljer att placera vindkraftsverken där det redan finns buller och ett utbyggt vägnät. Det uppges finnas många plaster med industrier och stora vägar där miljöpåverkan inte blir så påtaglig som då helt orörd natur tas i anspråk. Personen anser att det även bör vara av ekonomiskt intresse att inte behöva bygga nya vägar och att tekniker till verken då inte behöver åka långa sträckor vid arbete.	Bolaget utformar vindkraften för att minimera påverkan på människors hälsa och natur. Omfattande inventeringar och utredningar kommer genomföras och ligga till grund för kommande MKB. I MKB beskrivs hur vägdragningen planeras samt bedömd påverkan. I MKB beskrivs även vindkraftsparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande buller. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Det finns en rad parametrar som behöver beaktas vid anläggandet av en vindpark. T.ex. behöver tillräcklig markyta finnas för att inrymma en viss mängd vindkraftverk. Hänsyn behöver bl.a. tas till närliggande bostäder när det gäller ljud- och skuggbildning från vindkraftsverken. Samma ljud- och skuggkrav gäller för bostadshus och vindkraftverk oavsett i vilket sammanhang de är placerade. Vidare gäller det att marken inte har detaljplanlagts av kommunen för annat ändamål. Bolaget planerar vägdragningen utifrån både ett ekonomiskt- och miljömässigt perspektiv.
20	Personen framför i sitt yttrande att det är olämpligt att lägga denna park i deras natur och vid deras sommarställe då detta kommer förstöra deras tystnad och utsikt.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindkraftsparken. Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I kommande MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter.
21	Personen framför att de inte vill ha fler vindkraftsparker runt eller vid deras sommarstuga. Personen beskriver i sitt yttrande att sommarstugan nyttjas för avkoppling och tystnad och att man inte vill höra verkens oväsen eller se dem. Den underbara utsikten och den lugna idyllen uppges bli förstörd.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindkraftsparken. Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter, däribland landskapsbild och buller.
22	Personen framför det oacceptabelt att placera vindkraftsverk på Tjärdalsberget med tanke på de omfattande negativa konsekvenserna som redan har blivit	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindkraftsparken.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	tydligt dokumenterade och uppmärksammade. Personen lyfter i sitt yttrande att forskning visar på allvarliga hälsorisker för dem som bor i närheten av vindkraftverken. Rapporter om sömnstörningar, stress och andra hälsoproblem uppges ha ökat, vilket indikerar på att konsekvenserna av lågfrekvent ljud och skuggpåverkan inte får underskattas. Fler vindkraftverk skulle enbart förstärka dessa verkningar och underminera invånarnas livskvalité. Personen skriver i sitt yttrande att vindkraftverk har negativa effekter på djurlivet och naturen. Fåglar och fladdermöss riskerar att kollidera med rotorblad och livsmiljöer för både flora och fauna hotas av ingreppet i området. Lokala ekosystem tar stor skada och kan aldrig återställas vilket uppges vara en allvarlig anledning till att avstå att bygga vindkraftverk på Tjärdalsberget. I yttrandet uttrycks oljeutsläpp från vindkraftverken som en oroande aspekt och något som går emot hållbarhetsmålen samt förvärrar projektets övergripande miljöpåverkan. Personen ifrågasätter projektets ekonomiska och miljömässiga hållbarhet, då befintliga vindkraftsverk uppges gå med förlust och inte leverera den utlovade energimängden. Personen framför det obegripligt att fortsätta med vindkraftsatsningar då andra kommuner är försiktiga och avvaktar resultatet från statens utvärdering "Värdet av vinden". Internationella trender pekar på att flera länder överväger och redan avvecklar vindkraftsprojekt. Personen skriver till sist i sitt yttrande att kommunen och SCA i stället noggrant bör överväga alternativa platser för vindkraftverk där risken för negativa konsekvenser på hälsa och miljö minimeras. Att förespråka byggande av vindkraftverk på Tjärdalsberget anses inte bara vara oacceptabelt utan även oförsvarligt med hänsyn till de nuvarande omständigheterna och kunskapen kring vindkraftens påverkan på samhället och miljön.	Bolaget beaktar rådande kunskapsläge gällande buller och vindkraft. Bolaget planerar parken för att hålla påverkan inom de gränsvärden som gäller i Sverige gällande buller och följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. För att minimera påverkan på naturvärden, fåglar och fladdermöss har inventeringar genomförts. Parken har utformats efter resultatet av dessa inventeringar. I MKB beskrivs och bedöms påverkan på fladdermöss, fåglar och naturmiljö tillsammans med skyddsåtgärder. Risker och skyddsåtgärder beskrivs i MKB. Projektets ekonomiska hållbarhet ligger utanför denna prövning. Livscykelanalyser visar att ett vindkraftverk producerat lika mycket energi som det har gått åt för att tillverka det efter 5-9 månader, där större vindkraftverk i goda vindlägen har kortare återbetalningstid. Den energi som går åt för att bygga, driva och avveckla ett vindkraftverk motsvarar bara knappt tre procent av vindkraftverkets totala elproduktion. Vindkraften är en viktig energikälla för att uppnå Sveriges mål om förnybar energi. Riksdagen har slagit fast ett mål om 100% förnybar elproduktion till år 2040, vilket gör att vindkraftens betydelse kommer att öka markant under kommande 20-års period. Mot bakgrund av detta väljer Bolaget att satsa på landbaserad vindkraft för att kunna möta kommande behov. I MKB redovisar Bolaget en alternativredovisning med motivering till varför Tjärdalsberget bedöms vara det bästa alternativet för lokalisering.
23	Personen har lämnat flera yttranden	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen framför att de är emot den planerade vindkraften. Personen beskriver området som ett lugnt paradis med naturnära boende, skogsbruk, öppna landskap, åar och sjöar och ett rikt djurliv. Personen anser att vindkraftverken kommer att försämra livskvaliteten och hälsan på grund av ljud- och ljusföroreningarna samt menar att det kommer att bli omöjligt att leva intill verken. Personen framför att denne säger nej för att kunna bibehålla sömn, minska stress, depression och hjärntrötthet och vill ha kvar tysta miljöer. I yttrandet anges att det bedöms vara orimligt med fler vindkraftverk i området då det redan finns ett flertal. Personen menar att ytterligare parker kommer tvinga människor att flytta och bidra till att byar dör. Personen framför att värdet på fastigheterna kommer att sjunka och att det innebär att människor riskerar att gå med förlust om de säljer. Det framförs att Bolaget borde lösa in eller ersätta fastighetsägare i berörda områden. Personen framför att möjligheten att röra sig fritt i området kommer att begränsas. Ljud och ljus kommer att störa den annars lugna skogsmiljön. Iskast kommer att begränsa möjligheten att röra sig i området. Personen menar att det även inskränker allemansrätten för människor som vistas i området med skoter, skidor, fiske. I yttrandet anges att vindkraftsparken kommer att ha oåterkallelig påverkan på växter, djur och landskapsbild. Det framförs att anläggande av vindkraftverken innebär att hänsyn inte tas till naturvärdena. Personen listar sedan en del arter som finns i området och är rödlistade. I listan finns Spillkråka, större hackspett, gråspetten och tretåig hackspett. Det lyfts även att det finns tjäder och orre samt kattuggla, pärluggla och kungsörn.	Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter däribland buller, ljus, landskapsbild, naturmiljö. I MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande vindkraftsparker. Bolaget kommer säkerställa att denna vindkraftspark inte bidrar till att den totala ljudnivån från vindkraft överskrider gällande riktvärden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. SCA har tagit del av regeringens arbete med den så kallade incitamentsutredningen och den ersättningsmodell som föreslås där och utreder för närvarande hur den kan användas. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast. I kommande MKB beskrivs risk för iskast och säkerhet närmare. Vid anläggandet av vindkraftsparken har hänsyn tagits till naturvärden och den inventering som gjorts i området. I MKB beskrivs verksamhetens påverkan, effekt, skyddsåtgärder på naturmiljön. I kommande MKB beskrivs påverkan, konsekvenser och eventuella skyddsåtgärder gällande flora och fauna.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Det finns även fladdermöss. I Lillån finns flodpärlmussla samt utter, bäver, nejonöga och bäcköring. Även Forsärla och Strömstare. Det lyfts att det längs vägkanterna finns bland annat stora mängder orkidéer såsom Jungfru Marie nycklar samt ovanliga svampar. Personen menar att detta är arter som visar att det är kalkrikt och att kalkpåverkade skogar är särskilt skyddsvärda. Personen frågar hur det ska garanteras att eventuella utsläpp inte hamnar i Lillån eller Natura 2000 området Navarn.	I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på Lillån och Natura 2000.
	Personen har egen brunn och framför en oro för att markberedning, vägdragning/breddning, dikesgrävningar och tung trafik kommer att påverka vattenflödena och påverka färskvattnet. Personen undrar kring kumulativa effekter på hälsa, miljö, livskvalitet och landskapsbild Det framförs sammantaget att personen anser att konsekvenserna för människorna blir för stora.	Påverkan och konsekvenser för yt- och grundvatten beskrivs i MKB. Kumulativa effekterna till följd av vindparken beskrivs i MKB:n
24	Personen har lämnat flera yttranden. Det framförs i yttrandet att det är svårt att förstå hur effekter på djur, natur och människor ska kunna mätas på verk som är högre än befintliga. Det framförs att de saknade en redovisning av ljuskällor och synintryck på samrådet. Det saknades även bild på hur ljud/ljuszoner ser ut runt parkerna. Personen ifrågasätter om vindkraft är en stabil och hållbar energiförsörjning och vad händer om tekniken blir omodern innan parken tas i drift. Personen frågar hur avvecklingen ser ut samt vilka som bygger och har entreprenad för parken. Kan det bli utländska företag?	Syn-, ljud- och skuggberäkningar görs teoretiskt utifrån den totalhöjd av verk som ansökan avser. Miljöbedömningen baseras på resultatet av dessa beräkningar och bedöms därmed vara tillämpliga. I samrådsunderlaget och under samrådet presenterades ljud och skuggberäkningar. I kommande MKB redovisas och bedöms konsekvenserna avseende ljud och hinderbelysning. Enligt 2 kapitlet miljöbalken finns det krav om att verksamhetsutövaren ska använda bästa möjliga teknik. Det ingår som en del i prövningen av vindkraftparken och kommer presenteras i MKB:n. Tillstånd ges med en begränsning i tid för uppförande. Detta innebär att parken måste ha byggts och driftsatt inom utsatt tid för att tillståndet ska vara giltigt. Hur avveckling av parken planeras att genomföras beskrivs i MKB:n. Ägaren av miljötillståndet ansvarar för avveckling av parken. Återställningsgarantier utfärdas för att säkerställa att det finns pengar för nedmontering av uttjänta vindkraftverk och återställande av platsen. Efter givet tillstånd skickas anbud ut till olika entreprenörer för byggnation av parken. Kontrakt

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen lyfter frågan om kompensation för att livsmiljön påverkas och sjunkande fastighetsvärden?	skrivs med en av dessa. Det är i dagsläget inte möjligt att svara på vilken entreprenör som kommer att bli aktuell för byggnation av parken. Bolaget kompenserar närboende bl.a. genom att avsätta en del av bruttointäkten årligen i en så kallad bygdepeng. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. .
	Vilka får tillgång till elen som produceras? Får de som påverkas del av elen?	Elen är till sin natur lat och tar vägen till närmaste konsument. Den el som produceras i vindparken transporteras via det interna elnätet vidare ut till regionnät. El som inte är konsumerad förs vidare ut till stamnätet.
	Personen frågar sig varför det planeras ytterligare vindkraftparker på platser där det redan finns befintliga parker.	
	Personen oroar sig för spridning av föroreningar i samband med oljeläckage.	I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på miljön.
	Personen framför att de inte vill se att parken byggs och att området fick vara kvar som det är.	
	Personen påpekar att ljuddemonstrationen på samrådsmötet inte är representativ då den redovisade ljud från en vindsnurra. Det påpekas även att höjden kommer att göra att det snurrar ofta och att det därför ofta är ljud.	I miljötillstånd för vindkraft kommer villkor finnas för tillåten ljudutbredning från verket. Enligt Naturvårdsverkets riktvärden ska den samlade ljudbilden vid en bostad inte ska överstiga 40 dB(A). Gränsen för 40 dB (A) gäller oavsett om det är ett eller flera verk.
	Personen framför även att vindparken ligger inom flyghinderområde för sundsvallsflygplats vilket borde medföra en riskfylld begränsning för flygplatsen.	Det finns inget direkt samband mellan större verk och högre ljud. Det har funnits mer högljudda och mer tysta verk länge och vi ser inget som tydligt förändrar det framåt. Varvtalen är ofta lägre för större verk vilket gör att de inte låter mer.
	Personen önskar även fler fotomontage, bl.a. från Huljen.	Verksamhetsutövaren är skyldig att tillse att gällande ljudkrav efterlevs oavsett, 40 dB(A) kommer således inte att överskridas vid bostadshus även om vindkraftverken är större.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage inför ansökan.
25	Personen framför att denne valt att bosätta sig på landet för att det är lugnt och att denne lätt störs av ljud och buller. Personen uppskattar tystnad och stillhet och menar att en vindkraftpark skulle förstöra det. Det framförs att Personen inte tror på att det enbart skulle vara 35 dB vid fastigheten. Personen framför en oro för att vattnet i brunnen kan komma att påverkas. Personen menar att det redan idag är mycket tung trafik i form av timmerbilar och undrar hur mycket mer trafik det kommer att bli. Vem har ansvar under byggtiden? Personen framför att fastighetsvärdet riskerar att sjunka.	Genomförd ljudberäkning är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar och bedöms vara tillförlitlig. Påverkan och konsekvenser för yt- och grundvatten beskrivs i MKB. I kommande MKB och/eller den tekniska beskrivningen redovisas beräknat antalet transporter under byggtiden samt påverkan på närboende beskrivs. Verksamhetsutövaren i detta fall Bolaget ansvarar för byggtiden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 € förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.. Bolaget tackar för informationen om tjäder- och orrspelplatser och tar med sig informationen i kommande arbete. Påverkan på rekreation och friluftsliv och människors hälsa beskrivs i MKB.
	Personen framför att det finns spelplatser för Orre och Tjäder på Himmelsmyran, Stormyran, Lekmyran och Spångmyran. Det framförs även att det finns havsörn.	
	Personen lyfter att det finns gott om svamp och bär samt ett rikt friluftsliv i området. Personen menar att grustäcker, hyggen och vägar kommer att göra sår i naturen. Personen framför att denne har sin arbetsplats i Huljen och spenderar mycket tid vid Bäcktjärn och att vindkraften kommer att påverka arbetsmiljön och företagets resultat.	

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Slutligen framförs att vindkraften kommer att göra stor inverkan på boendemiljön, hälsan och att boende kommer att förlora pengar.	
26	Personen anger att det saknas tillgång till kommunalt vatten i Huljens by, vilket innebär att samtliga fastigheter i Huljen har egen/delad privat brunn för dricksvatten. I yttrandet lyfts att det tidigare hävdats att det går en vattenåder genom Huljen som förser samtliga brunnar i Huljen, om detta stämmer är för Personen okänt. Det finns totalt två vattenbrunnar kopplade till fastigheterna Huljen 5:4, Huljen 5:10, Huljen 5:15, Huljen 5:39, Huljen 5:36 och Huljen 5:60. Till yttrandet bifogas en karta på brunnarnas ungefärliga placering. Personen har inte kunnat hitta någon utredning gällande eventuell påverkan på dricksvatten/grundvatten i samrådsunderlaget. Personen framför att det finns bäckar, bl.a. Gillerbäcken inom området för vindkraftsparken Tjärdalsberget vars utlopp slutligen rinner ut i Ljungan som används som vattentäkt. Någon utredning gällande eventuell förorening av bäckar/vattendrag som påverkan Ljungan har inte hittats i samrådsunderlaget Personen informerar om att det finns våtmarker i området för Tjärdalsbergets vindkraftspark. Våtmarker anses viktiga för klimatet och redan dränerade våtmarker återställs genom bl.a. bidrag/finansiering av EU. I samrådsunderlaget finns ingen utredning som konkret visar på eventuell påverkan på kolinlagring i området Tjärdalsberget. Personen informerar om att området Tjärdalsberget är idag ett av få områden i Sundsvalls närhet som är tyst och glest bebyggt. Personen framför i yttrandet att för liten hänsyn tagits till områdets karaktär. Att förorena detta med buller och diverse ljusfenomen från en vindkraftspark anses vara ett alltför stort ingrepp i miljön för såväl de boendes, likväl som de människor som besöker området för rekreation och att avnjuta den tystnad och stillhet som idag kännetecknar området.	Bolaget tackar för informationen gällande brunnarnas placering. Bolaget tackar för informationen om brunnarna. Påverkan och konsekvenser för yt- och grundvatten beskrivs i MKB. I kommande MKB kommer vindkraftsparkens påverkan, effekt och konsekvenser för ytvatten att beskrivas och bedömas samt eventuella skyddsåtgärder föreslås. Klimatpåverkan och projektets konsekvenser för klimatet bedöms i MKB. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljus och ljud. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreatiomsområden.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
27	Det framförs i yttrandet att Personen saknade svar på hur höga vindsnurrorna kommer att bli. Personen anser även att det vid frågor om påverkan från ljud på 40dBA enbart hänvisades till riktlinjer och att förståelsen för människor var liten. Personen framför att denne saknade en redovisning av hur människor påverkas av att ha vindkraft i närheten och är missnöjd med svaret att det inte finns underlag. Personen framför att de valt att bo på en plats med närhet till natur och tystnad och oroar sig över att värdet på fastigheten kommer att sjunka. Det framförs att tystnaden kommer att förstöras av ljud och Personen frågar vem som är ansvarig för att gränserna för ljudet inte överskrids. Personen lyfter frågan om det byts ägare av parken, vem som då blir ansvarig för ljudnivå och eventuell nedskräpning? Personen framför också en oro för påverkan från infraljud och ifrågasätter att placera verken i så nära anslutning. Det framförs även en oro över att störas av blinkande ljus, reflektioner samt att ljudet kan "studsas" mellan bergen. Personen framför att ingen vill bo såhär nära en vindkraftpark och att det måste finnas andra platser längre ifrån boende.	Samrådet avsåg verk med en maximal totalhöjd på 290 m vilket även verken i ansökan är. I kommande MKB kommer påverkan på närboende och människors hälsa beskrivas och bedömas. Genomförd ljudberäkning är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar. Modellen innehåller många parametrar för bland annat marktyper och meteorologi vilket ger möjlighet till beräkningar med hög noggrannhet även i komplexa miljöer. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt friluft- och rekreationsområden. Verksamhetsutövaren är skyldig att fortlöpande kontrollera och säkerställa att villkor gällande buller inte överskrids. Tillsynsmyndigheten kontrollerar att verksamheten lever upp till detta. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor. På de avstånd som krävs mellan vindkraftverk och bostäder i Sverige är nivån av infraljud från vindkraftverk betydligt lägre och det finns enligt Naturvårdsverkets bedömning ingen evidens för negativa hälsoeffekter orsakat av infraljud från vindkraftverk. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100% förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd..

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		Ägaren av tillståndet för vindkraftsparken ansvarar för att alla villkor i tillståndet uppfylls.
28	Personen anser att vindkraftverken kommer att ha en allvarlig inverkan för människor, djur och natur samt att området är välbesökt för friluftsliv och rekreation. Det framförs i yttrandet att det i området finns ett rikt fågelliv i form av bl.a. korpar, spillkråka, större hackspett, gråspetten, tretåig hackspett, orrar och tjäder. Det lyfts även ugglor, kungsörn och fladdermöss. I yttrandet framför att Lillån hyser förekomst av flodpärlmussla, utter, bäver och bäcköring. Det framförs även att det finns en mångfald av växter såsom jungfru Marie nycklar och slätterfibbla. Det framförs att det finns arter som visar att det är kalkpåverkat och att kalkbarrskogar har ett högt ekologiskt skyddsvärde. Personen påpekar att de kommer att påverkas av ljus och ljud dygnet runt istället för stjärnhimlen och tystnad. I yttrandet framförs att området runt Stormyra har en stark historisk prägel då det på 1600-talet bosatte sig nybyggare från Finland där. I närheten av detta område finns en välbesökt myr som många skidåkare och skoteråkare besöker. På platsen planeras ett verk att placeras. Det påpekas att det kan finnas fornlämningar på platsen som inte syns i underlaget och att detta behöver utredas ordentligt. Det framförs även en oro för att föroreningar ska rinna ut i den känsliga Lillån. Det framförs att det vid verket vid Burtjärnsberget/Åsriset finns en vattensamling med vattensalamandrar och grodor. Verket vid Väster-Svarttjärn, här påpekar Personen att det kan finnas tjäder. Det	Bolaget tackar för informationen om de arter som förekommer i området. Påverkan och konsekvenser för skyddade arter och områden beskrivs i MKB. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljus och ljud. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. En arkeologisk inventering har genomförts, vilken ligger till grund för bedömning av verksamhetens påverkan på kulturmiljön. I kommande MKB kommer vindkraftsparkens påverkan, effekt och konsekvenser för ytvatten att beskrivas och bedömas samt eventuella skyddsåtgärder föreslås. Påverkan för skyddade arter och områden beskrivs i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	framförs även att det är vacker utsikt över tjärnen och att det inte borde placeras verk där. Verket vid Burtjärnarna. Det framförs att Stor-burtjärn varit ett populärt besöksmål och att där finns Storlom. Det framförs en oro över hur projektet kommer att påverka byn, naturen, kulturen och landsbygden och är därför kritiska.	
29	Personen framför att de är emot den planerade vindkraften. Personen beskriver området som ett lugnt paradys med naturnära boende, skogsbruk, öppna landskap, åar och sjöar och ett rikt djurliv. Personen anser att vindkraftverken kommer att försämra livskvaliteten och hälsan på grund av ljud- och ljusföroreningarna. Personen menar att det kommer att bli omöjligt att leva intill verken. Personen framför att denne säger nej för att kunna bibehålla sömn, minska stress, depression och hjärntrötthet och vill ha kvar tysta miljöer. Personen anser att det är orimligt med fler vindkraftverk i området då det redan finns ett flertal. Personen menar att ytterligare parker kommer tvinga människor att flytta och bidra till att byar dör. Personen framför att värdet på fastigheterna kommer att sjunka och att det innebär att människor riskerar att gå med förlust om de säljer. Det framförs att Bolaget borde lösa in eller ersätta fastighetsägare i berörda områden. Personen framför att möjligheten att röra sig fritt i området kommer att begränsas. Ljud och ljus kommer att störa den	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter däribland buller, ljus, landskapsbild, naturmiljö. I MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande vindkraftsparker. Bolaget kommer säkerställa att denna vindkraftspark inte bidrar till att den totala ljudnivån från vindkraft överskrider gällande riktvärden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100% förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	annars lugna skogsmiljön. Iskast kommer att begränsa möjligheten att röra sig i området. Personen menar att det även inskränker allemansrätten för människor som vistas i området med skoter, skidor, fiske. Personen framför att vindkraftsparken kommer att ha oåterkallelig påverkan på växter, djur och landskapsbild. Det framförs att anläggande av vindkraftverken innebär att hänsyn inte tas till naturvärdena. Personen listar sedan en del arter som finns i området och är rödlistade. I listan finns Spillkråka, större hackspett, gråspetten och tretåig hackspett. Det lyfts även att det finns tjäder och orre samt kattuggla, pärluggla och kungsörn. Det finns även fladdermöss. I Lillån finns flodpärlmussla samt utter, bäver, nejonöga och bäcköring. Även Forsärla och Strömstare. Det lyfts att det längs vägkanterna finns bland annat stora mängder orkidéer såsom jungfru Marie nycklar samt ovanliga svampar. Personen menar att detta är arter som visar att det är kalkrikt och att kalkpåverkade skogar är särskilt skyddsvärda. Personen frågar hur det ska garanteras att eventuella utsläpp inte hamnar i Lillån eller Natura2000 området Navarn. Personen har egen brunn och framför en oro för att markberedning, vägdragning/breddning, dikesgrävningar och tung trafik kommer att påverka vattenflödena och påverka färskvattnet. Det framförs sammantaget att Personen anser att konsekvenserna för människorna blir för stora.	avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast. I kommande MKB beskrivs risk för iskast och säkerhet närmare. Vid anläggandet av vindkraftsparken har hänsyn tagits till naturvärden och den inventering som gjorts i området. I MKB beskrivs verksamhetens påverkan, effekt, skyddsåtgärder på naturmiljön. Påverkan för skyddade arter och områden beskrivs i MKB. I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på Lillån och Natura 2000.
30	Personen framför att de är emot den planerade vindkraften. Personen beskriver området som ett lugnt paradis med naturnära boende, skogsbruk, öppna landskap, åar och sjöar och ett rikt djurliv. Personen anser att vindkraftverken kommer att försämra livskvaliteten och hälsan på grund av ljud- och ljusföroreningarna. Personen menar att	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter däribland buller, ljus, landskapsbild, naturmiljö. I MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande vindkraftsparker. Bolaget kommer säkerställa att denna vindkraftspark inte bidrar till

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	det kommer att bli omöjligt att leva intill verken. Personen framför att denne säger nej för att kunna bibehålla sömn, minska stress, depression och hjärntrötthet och vill ha kvar tysta miljöer. Personen anser att det är orimligt med fler vindkraftverk i området då det redan finns ett flertal. Personen menar att ytterligare parker kommer tvinga människor att flytta och bidra till att byar dör. Personen framför att värdet på fastigheterna kommer att sjunka och att det innebär att människor riskerar att gå med förlust om de säljer. Det framförs att Bolaget borde lösa in eller ersätta fastighetsägare i berörda områden. Personen framför att möjligheten att röra sig fritt i området kommer att begränsas. Ljud och ljus kommer att störa den annars lugna skogsmiljön. Iskast kommer att begränsa möjligheten att röra sig i området. Personen menar att det även inskränker allemansrätten för människor som vistas i området med skoter, skidor, fiske. Personen framför att vindkraftsparken kommer att ha oåterkallelig påverkan på växter, djur och landskapsbild. Det framförs att anläggande av vindkraftverken innebär att hänsyn inte tas till naturvärdena. Personen listar sedan en del arter som finns i området och är rödlistade. I listan finns Spillkråka, större hackspett, gråspetten och tretåig hackspett. Det lyfts även att det finns tjäder och orre samt kattuggla, pärluggla och kungsörn. Det finns även fladdermöss. I Lillån finns flodpärlmussla samt utter, bäver, nejronöga och bäcköring. Även Forsärla och Strömstare. Det lyfts att det längs vägkanterna finns bland annat stora mängder orkidéer såsom jungfru Marie nycklar samt ovanliga svampar. Personen menar att detta är arter som visar att det är kalkrikt och att kalkpåverkade skogar är särskilt skyddsvärda. Personen frågar hur det ska garanteras att eventuella utsläpp inte hamnar i Lillån eller Natura2000 området Navarn.	att den totala ljudnivån från vindkraft överskrider gällande riktvärden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast. I kommande MKB beskrivs risk för iskast och säkerhet närmare. Vid anläggandet av vindkraftsparken har hänsyn tagits till naturvärden och den inventering som gjorts i området. I MKB beskrivs verksamhetens påverkan, effekt, skyddsåtgärder på naturmiljön. Påverkan för skyddade arter och områden beskrivs i MKB. I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på Lillån och Natura 2000.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen har egen brunn och framför en oro för att markberedning, vägdragning/breddning, dikesgrävningar och tung trafik kommer att påverka vattenflödena och påverka färskvattnet. Det framförs sammantaget att Personen anser att konsekvenserna för människorna blir för stora.	
31	Personen framför att de är emot den planerade vindkraften. Personen anser att vindkraftverken kommer att försämra livskvaliteten och hälsan på grund av ljud- och ljusföroreningarna. Personen menar att det kommer att bli omöjligt att leva intill verken. Personen framför att denne säger nej för att kunna bibehålla sömn, minska stress, depression och hjärntrötthet och vill ha kvar tysta miljöer. Personen anser att det är orimligt med fler vindkraftverk i området då det redan finns ett flertal. Personen menar att ytterligare parker kommer tvinga människor att flytta och bidra till att byar dör. Personen framför att värdet på fastigheterna kommer att sjunka och att det innebär att människor riskerar att gå med förlust om de säljer. Det framförs att Bolaget borde lösa in eller ersätta fastighetsägare i berörda områden. Personen framför att möjligheten att röra sig fritt i området kommer att begränsas. Ljud och ljus kommer att störa den annars lugna skogsmiljön. Iskast kommer att begränsa möjligheten att röra sig i området.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I MKB bedöms och beskrivs samtliga relevanta miljöaspekter däribland buller, ljus, landskapsbild, naturmiljö. I MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande vindkraftsparker. Bolaget kommer säkerställa att denna vindkraftspark inte bidrar till att den totala ljudnivån från vindkraft överskrider gällande riktvärden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast. I

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar att det även inskränker allemansrätten för människor som vistas i området med skoter, skidor, fiske. Personen framför att vindkraftsparken kommer att ha oåterkallelig påverkan på växter, djur och landskapsbild. Det framförs att anläggande av vindkraftverken innebär att hänsyn inte tas till naturvärdena. Personen listar sedan en del arter som finns i området och är rödlistade. I listan finns Spillkråka, större hackspett, gråspetten och tretåig hackspett. Det lyfts även att det finns tjäder och orre samt kattuggla, pärluggla och kungsörn. Det finns även fladdermöss. I Lillån finns flodpärlmussla samt utter, bäver, nejronöga och bäcköring. Även Forsärla och Strömstare. Det lyfts att det längs vägkanterna finns bland annat stora mängder orkidéer såsom jungfru Marie nycklar samt ovanliga svampar. Personen menar att detta är arter som visar att det är kalkrikt och att kalkpåverkade skogar är särskilt skyddsvärda. Personen frågar hur det ska garanteras att eventuella utsläpp inte hamnar i Lillån eller Natura2000 området Navarn. Personen har egen brunn och framför en oro för att markberedning, vägdragning/breddning, dikesgrävningar och tung trafik kommer att påverka vattenflödena och påverka färskvattnet. Det framförs sammantaget att Personen anser att konsekvenserna för människorna blir för stora.	kommande MKB beskrivs risk för iskast och säkerhet närmare. Vid anläggandet av vindkraftsparken har hänsyn tagits till naturvärden och den inventering som gjorts i området. I MKB beskrivs verksamhetens påverkan, effekt, skyddsåtgärder på naturmiljön. Påverkan för skyddade arter och områden beskrivs i MKB. I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på Lillån och Natura 2000.
32	Personen framför att de är emot vindkraftsparken och att den kommer att förstöra naturområden. Det framförs även en oro för att vattenföringen i marken påverkar Lillån där det finns öring, musslor samt hur deras vattenkällor påverkas Personen frågar sig hur vägarna ska klara mängden trafik samt uttrycker en oro för hur vindkraften påverkar fastighetsvärden.	Bolaget noterar yttrandet och respekterar er inställning till vindparken. Vindparken kommer utformas enligt gällande lagstiftning för att minimera negativ påverkan på människors hälsa och miljön. I MKB kommer påverkan på naturområden, mark och grundvatten beskrivas och bedömas. Bolaget kommer säkerställa att vägarna har den kvalitet som krävs för att klara transporterna. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd..
33	Personen framför att det finns en osäkerhet i hur återställningen av området ska ske och att det därför är svårt att bedöma vilken ekonomisk säkerhet som krävs. Det framförs att osäkerheten blir större om parken säljs till exempelvis utländska ägare som inte vill återställa. Det bör därför i MKB redovisas hur parken ska avvecklas och återställas så att kostnaden kan baseras utifrån det. Personen menar att det blir fler åretrunt-boende i området men att det, och utvecklingen av landsbygden, kommer att avstanna och fler flyttar därifrån. Personen menar att då det är nätägaren som beställer anslutning till överliggande nät är det nätägarens kunder som får bekosta detta. Personen framför att då många av bostäderna är gamla och/eller sommarstugor är isoleringen sämre och att det bör finnas en marginal till 40 dB för att inte överskrida värden inomhus. Personen menar att ljudet från ett ensamt vindkraftverk är mer störande vid samma ljudnivå än flera verk och att det verk som är placerat längst söderut därför inte ska uppföras. I yttrandet framförs att fotopunkten i Huljen borde vara tagen från Orrberget då fler bor där. Det framför även att det kommer vara mycket blinkande ljus stora delar av året då det är mörkt många timmar vissa	Återställningsgarantier utfärdas för att säkerställa att det finns pengar för nedmontering av uttjänta vindkraftverk och återställande av platsen. Säkerhet för återställningskostnader kan antingen ställas genom medel på ett låst konto eller som bankgaranti. Storleken på säkerheten beslutas av den prövande myndigheten och är enligt myndigheten tillräcklig för ändamålet. I MKB och en teknisk beskrivning redovisas avveckling och återställning av vindkraftsparken. Det är SCA som bekostar nätanslutningen. Parallellt med Naturvårdsverkets riktvärden (40 dB) avseende buller från vindkraftverk vid bostäder gäller Folkhälsomyndighetens allmänna råd om buller inomhus, där riktvärde om 30 dB ekvivalent ljudnivå anges och bör beaktas vid bedömning om olägenhet för människors hälsa föreligger. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljusbilden i området.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	delar av året. Det påverkar landskapsbilden.	I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljus och landskapsbild.
34	Personen framför att denne sedan barnsben fått lära sig att visa respekt för djur och natur och att vi lär barn det idag också. Personen ifrågasätter därför byggandet av vindkraftverken då det inte värnar om natur och djur. Det framför även att Sundsvall har tillräckligt med vindkraft.	All produktion av el har viss påverkan på miljön. Sveriges riksdag har beslutat om ett mål om 100% förnybar elproduktion till år 2040. Vindkraften anses vara en viktig energikälla för att uppnå detta mål. Enligt Energimyndigheten och andra bedömare kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt och rent av möjligen fördubblas fram till 2045. Det är en stor samhällelig utmaning för Sverige att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Det pågår projektering av både havsbaserad och landbaserad vindkraft, men i båda fallen är osäkerheterna runt varje enskilt projekt mycket stora. Därför bedömer Bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
35	Personen skriver att rotorbladen kommer att knäcka den totala tystnaden och ljus från verken kommer att synas. Personen frågar sig om denne kommer att få se norrsken igen? Det framförs en undran om naturen och kulturmiljön med fångstgropar och kolbottnar inte är värda att bevara. Det framförs även att Västernorrland har uppfyllt sin del av vindkraftsproduktionen. Personen påpekar att om vindkraftverken står för nära blir det turbulens och att de ska vara placerade 10 ggr rotordiameter ifrån varandra för full kapacitet. Det framförs att det inte är det avståndet nu. Personen önskar källa på texten om energiåterbetalningstiden för ett vindkraftverk. Personen menar att det saknas kartor för naturvärden och biologisk mångfald såsom små vattendrag med flodpärlmussla, bäcköring, orkidéer, lavar, svampar, fladdermöss, örnar, järv, björn och skogshöns.	Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljus och ljud. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden En arkeologisk inventering har genomförts i syfte att kartlägga kulturmiljön i området. I MKB redogörs för den hänsyn som tas till kulturmiljöobjekt. Sverige står inför en stor samhällelig utmaning att möta behovet av en ökade efterfrågan på förnybar energi. Bolaget anser att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas. Information om ett vindkraftsverk energiåterbetalningstid har hämtats från Energimyndighetens skrift " <i>Vindkraftens resursanvändning – ett livscyelperspektiv på vindkraftens resursanvändning och växthusgasutsläpp</i> ". Påverkan och konsekvenser för naturmiljön och djurlivet beskrivs i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar att naturvärden, djur och biologisk mångfald aldrig kommer kunna kompenseras för men undrar om människorna i området kompenseras? Hur kommer dricksvattnet att påverkas i brunnar vid bland annat oljeutsläpp? Personen undrar hur långt iskast kan färdas och hur risken ser ut för att träffas för människor, djur och bebyggelse. Hur garanteras avståndet med så höga verk? Det framförs att människor har investerat i sina fastigheter och att dessa kommer att sjunka i värde. Det framförs att Västernorrland och Medelpad har uppfyllt sina mål för produktion av vindkraft.	I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på mark och grundvatten. En sannolikhetsbedömning kommer att göras baserat på de rekommendationer som tagits fram av IEA (Internationella energimyndigheten). Den formel som används vid beräkningar visar på en väldigt låg risk för iskast längre bort än $1.5 \times (D+H)$, dvs. ca 570 m från ett vindkraftverk av den aktuella storleken. (D är rotns diameter och H är vindkraftverkets tornhöjd) När detta har studerats på vindparker i Norden så har man konstaterat att det är en konservativ bedömning Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
36	Personen framför att dennes fastighet är ett andningshål för att vila, jaga, vandra och plocka bär. Det framförs även att det finns en badplats och camping som riskerar att få minskat antal besökare. Personen upplever att befintliga vindkraftparker redan idag förstör friluftsliv och att djurlivet minskat. Det lyfts att utsikten kommer att förstöras. Personen framför en oro att störas av buller och att grannar redan störs av ljus från befintliga vindkraftverk.	Bolaget noterar åsikten. I MKB beskrivs vindkraftsparkens påverkan, skyddsåtgärder och konsekvenser gällande bland annat friluftsliv, rekreation, landskapsbild, buller, ljus och skuggor. Bolaget kommer i det fortsatta arbetet ta hänsyn till redan befintliga parker. Kumulativa effekter kommer bedömas och beskrivas i MKB. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på landskapsbilden samt ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande landskapsbilden, ljus och ljud. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen undrar vad som händer om skuggbildningen överstiger villkor. Personen framför att det inte redovisats de skador i form av avverkning, breddade vägar och grustäcker som vindkraftparken medför. Personen framför en oro för hur Bisfenol A som finns i den plastkomposit som finns i rotorbladen kommer att påverka och hur mycket som släpps ut. Personen framför en oro för att pengarna som fonderas till återställning inte ska räcka och att, om de går i konkurs, är det skattebetalarna som får betala. Personen framför att vindkraftparken kan förstöra ett tyst och naturskönt område och att fastigheterna tappar i värde.	Vid behov kan vindkraftverk utrustas med skuggstyrning som stänger av verken om rekommenderade värden riskerar att överskridas. Påverkan från skuggor beskrivs närmare i MKB. I MKB kommer påverkan kopplat till avverkning, breddade vägar och grustäcker beskrivas och bedömas. Bisfenol A används vid framställningen av den epoxi som finns i vindkraftverkens rotorblad. Det kan finnas små mängder oreagerad bisfenol A kvar i epoxi som kan läcka ut. Bisfenol A bryts dock ner snabbt i miljön, varför potentiellt läckage från epoxi som används i vindkraftverk inte utgör en källa till vår exponering. (Källa: Naturvårdsverket). Återställningsgarantier utfärdas för att säkerställa att det finns pengar för nedmontering av uttjänta vindkraftverk och återställande av platsen. Säkerhet för återställningskostnader kan antingen ställas genom medel på ett låst konto eller som bankgaranti. Storleken på säkerheten beslutas av den prövande myndigheten och är enligt myndigheten tillräcklig för ändamålet. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
37	Det framförs att den planerade vindkraften kommer att ha stor påverkan på natur och boende i flera byar. Det beskrivs att det idag finns ljuvlig tystnad och orörd natur med ett rikt djurliv med örnar och fladdermöss. Miljön är avstressande vilket beskrivs som livskvalitet.	För att minimera negativ påverkan på fladdermöss och kungsörn har inventeringar genomförts. Bolaget har tagit hänsyn till vad som framkommit vid inventeringarna. I MKB beskrivs påverkan och föreslagna skyddsåtgärder för dessa arter. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljud och ljus. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Vindkraftens oljud och blinkande ljus beskrivs som en sanitär olägenhet. Det framförs att regionen redan är en av landets största elproducenter och är en av Sveriges vindkraftstättaste. Personen frågar sig hur mycket regionen ska betala i naturvärden och hälsa? Personen framför att Bolaget ska gå in i befintliga parker, förtäta och bygga högre master där samt solceller på marken i samma områden.	riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Enligt Energimyndigheten och andra bedömare kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt och rent av möjligen fördubblas fram till 2045. Det är en stor samhällelig utmaning för Sverige att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Det pågår projektering av både havsbaserad och landbaserad vindkraft, men i båda fallen är osäkerheterna runt varje enskilt projekt mycket stora. Därför bedömer Bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
38	Personen har lämnat flera yttranden. Personen framför att ett flertal verk kommer att synas och höras från personens fridfulla idyll. Det framförs en oro, ilska och sorg över att Personen inte tror att denne kommer vilja bo kvar med ljud- och ljusstörningar. Det framförs att fotomontage borde tas fram från Djupdalen, Näsvattnet och Skänkåsen.	Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. I MKB beskrivs påverkan och konsekvenser gällande ljud och ljus. Verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning för hinderljus. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
39	Personen har lämnat flera yttranden. Personen anser att fotomontaget är bristfälligt. Saknar bilder på synbarheten från sin bostad eller från byn Västansjö. Personen informerar om att vindkraftverken kommer ligga nära befintliga året runt bostäder i området och att det kommer skapa ständig ljudpåverkan på dessa. Personen informerar om att infraljud kan påverka innerörat och medföra hälsorisker enligt studier. Personen anser att regelverket för nyetablering bör revideras på grund av detta. Personen anser att vindkraftsverken kommer att påverka Västansjö i form av ljudstörningar då byn ligger österut och då det blåser mest i denna riktning. Personen undrar vad den kumulativa effekten av ljudpåverkan blir i området då det i området (Nylandsbodarna, Stockåsbodarna Högsvedjan och Tjärdalsberget) snart kommer stå 70 vindkraftsverk.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud och ljus i området. Ljudet bedöms och beskrivs i MKB utifrån genomförd bullerberäkning. Beräkningen är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar. Modellen innehåller många parametrar för bland annat marktyper och meteorologi (medvind i alla riktningar) vilket ger möjlighet till beräkningar med hög noggrannhet och representativa för platsen. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor. På de avstånd som krävs mellan vindkraftverk och bostäder i Sverige är nivån av infraljud från

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen bilägger en karta över ungefärlig lokalisering av sin bostad i relation till byggda, påbörjade och planerade vindkraftsparker. Samt planerad solenergipark	vindkraftverk betydligt lägre och det finns enligt Naturvårdsverkets bedömning ingen evidens för negativa hälsoeffekter orsakat av infraljud från vindkraftverk. I MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande parker.
	Personen informerar om att det i området finns tjäder och orrspelplatser som de närboende har kännedom om. Det finns även kungsörnar, fjällvråk, slagugglor och tretåiga hackspettar i området.	Inventeringar av fåglar i form av skogshöns, rovfåglar, örn och lom har genomförts under 2021-2025.
	Personen upplyser om den gamla bosättning som finns i norra kanten av Gillemyrn med odlingslotter och odlingsrösen från 1820-tal.	En arkeologisk inventering har genomförts i området. Vid utformningen av vindparken har hänsyn tagits till registrerade fynd. Påverkan på kulturmiljön beskrivs och redogörs i MKB..
	Personen framför att det finns en risk för förorenings spridning om vindkraftsverken havererar och att utsläpp sprider sig till kringliggande vattendrag. Personen informerar om att detta skulle kunna påverka flodpärlmusslan som finns i ett större bestånd i flertalet bäckar och åar.	Påverkan på Flodpärlmussla och andra skyddade arter och områden beskrivs i MKB. I MKB:n beskrivs risk för utsläpp till mark och vatten. Om det bedöms finnas behov av skyddsåtgärder kommer detta formuleras i MKB:n.
	Personen anser inte att uppgifterna i samrådsunderlaget gällande rörliga skuggor stämmer. Personen menar att skuggeffekten kommer att överskrida MMD:s praxis om 8 timmar per år.	Skuggberäkningen har gjorts av anlita konsult med expertis på området.
	Personen informerar om att vindkraften använder 10 gånger så mycket icke förnybara material som kärnkraften använder. Personen informerar även om en Norsk rapport som menar att vindkraftverk släpper ut enorma kvantiteter mikroplast.	Naturvårdsverket har i ett regeringsuppdrag kartlagt viktiga källor till mikroplaster. I den rapporten nämns inte vindkraften som en sådan källa. Oavsett om de beräkningar som används kommer från branschen eller från andra aktörer, är slutsatsen att vindkraft i jämförelse med andra källor (bl.a. vägtrafik och konstgräsplaner) sannolikt bidrar med försumbara mängder mikroplast.
	Personen anser att SCA är en stor markägare och att det borde finnas andra ställen att bygga på än 2,5 mil från Timrå och Sundsvall centrum. Personen frågar sig hur stort ansvar Sundsvalls kommun behöver ta gällande elkraftsproduktionen då det även planeras för en solkraftsindustri fyra km öster om Tjärdalsberget.	En rad parametrar behöver beaktas vid lokalisering av en vindpark. T.ex. behöver tillräcklig markyta finnas för att inrymma en viss mängd vindkraftverk. Hänsyn behöver bl.a. tas till närliggande bostäder när det gäller ljud och skuggbildning från vindkraftverken. Vidare gäller det att marken inte har detaljplanlagts av kommunen för annat ändamål. I MKB motiveras varför Tjärdalsberget bedöms vara en lämplig lokalisering.
	Personen informerar om att det finns höga värden kopplat till friluftsliv och rekreation i området Tjärdalsberget och Högsvedjan. Området är känt för sina utomordentliga fiskevatten, områden för jakt och områden för svamp- och bärplockning.	I MKB bedöms och beskrivs påverkan på friluftsliv och rekreation.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen informerar om att fastigheter enligt vissa banker och undersökningar kan minska upp till 50 % efter en vindkraftsetablering. Personen anser att värdeminskningen är en stöld av liv och inventering. Personen anser att kommunen och SCA bör överväga alternativa platser för vindkraftverk där risken för negativa konsekvenser på hälsa och miljö minimeras.	Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd. Alternativa lokaliseringar beskrivs även i MKB.
40	Personen har lämnat flera yttranden. Personen ifrågasätter användandet av ordet "park" samt valet av namnet Tjärdalsberget då personen anser att det är missvisande då etableringen planeras kring och på Flinthällan. Personen anser även att problem och negativa aspekter av etableringen borde redovisats tydligare på samrådet, delvis för att alla aspekter ska fångas upp i kommande MKB. Personen anser det i samrådshandlingen framstår som att inga aspekter, oavsett påverkan, ska kunna stoppa etableringen. Det framgår av yttrandet att personen har band till en stuga som berörs av den planerade vindkraftsparken. Personen framför en oro för förstörda utblickar och störningar från buller och ljus. I yttrandet framförs även en oro för att fastigheterna ska minska i värde och frågor kring hur fastigheterna ska kompenseras då många fastigheter ligger nära den planerade vindkraftsparken. Personen anser att det är felaktigt att använda uttrycket "förnybar" och anser att "fossilfri" är mer korrekt.	Syftet med samrådet är att inhämta synpunkter på föreslagen verksamhet. Det är först i MKB bedömning görs avseende påverkan. Utifrån inkomna synpunkter i samrådet och utförda inventeringar/utredningar får Bolaget mer kunskap och kan bedöma om det är möjligt att etablera en vindkraftspark i området enligt förslaget samt utforma möjliga skyddsåtgärder för att minimera negativ påverkan så lång som möjligt. Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på landskapsbild, ljud och ljus i området. Aspekterna beskrivs och bedöms i MKB. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden och verken utrustas med hinderljus enligt gällande lagstiftning. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
	Personen ifrågasätter korrektheten i det i samrådsunderlaget redovisade utbyggnadsbehovet av vindkraft.	Uppgifterna i samrådsunderlaget om utbyggnadsbehovet nationellt och specifikt i Västernorrland är hämtad från " <i>Nationell strategi för en hållbar vindkraft</i> ". Strategin är framtagen genom ett samarbete mellan Naturvårdsverket och Energimyndigheten.
	Personen ifrågasätter siffrorna för årsproduktionen av el för vindkraftparken.	Uträkningen baseras på att varje vindkraftverk kan leverera 25 000 MWh per år. Det är beräknat på 3000 fullasttimmar/år och 8 MW turbin.
	Personen ifrågasätter redovisningen av vindförhållandena i ME-WAM och menar att det blåser lite på aktuell plats.	Lokalisering av en vindkraftpark utgår från flera olika faktorer där vindresursen är en av dem. Andra viktiga förutsättningar är bland annat möjligheten att överföra el till elnätet och hänsyn till motstående intressen. Valet av plats har föregåtts av en kartläggning och analys av flera lämpliga platser.
	Personen påpekar att processerna för kommunal planering ofta föregås av aktörer.	Parallellt med samrådet för vindkraftparken genomförde Sundsvalls kommun samråd gällande uppdaterad Översiktsplan. I kommunens Sol- och vindkraft tillägg till Översiktsplan 2040 pekas området för Tjärdalsberget ut som lämplig plats för vindkraft.
	Personen framför att det i Sundsvalls kommuns tematiska tillägg från 2012 finns en skrivelse om att vindkraft inte ska byggas i utblickar från byar i söderläge.	
	Personen påpekar att det är felaktigt att påstå att Selångersån rinner två km från projektområdet då den ansluter till andra bäckar som är närmare och att det i dessa bäckar kan finnas bäcköring och bäckröding.	Underlag för vattendrags och sjöars placering är inhämtat från VISS. Påverkan, konsekvenser och skyddsåtgärder kopplat till ytvatten beskrivs i MKB.
	Personen anser att begreppet <i>livsmiljö</i> bör behandlas under avsnittet 5.3 i samrådsunderlaget. Personen framför även att insekter och bin kan dödas av vindkraftverk.	En fladdermusinventering genomförs under 2023 inför arbete med MKB. Bedömning av påverkan och eventuella skyddsåtgärder är genomförda av utbildade experter.
	Personen ifrågasätter tolkningen av referensen Rydell 2011 gällande påverkan på fladdermöss och fåglar.	Fågelinventeringar har genomförts under 2021-2025 och resultatet presenteras i MKB:n. Vindkraftsparkens effekter på fågellivet samt eventuella hänsynsåtgärder presenteras i MKB:n.
	I yttrandet påpekas att fåglar påverkas negativt och att det finns örn, vråk och falk i området.	Vindkraftsparkens påverkan på djur- och naturvärden samt yt- och grundvatten beskrivs i MKB.
	Personen framför att denne saknar en punkt gällande påverkan på övrigt djurliv såsom skogsjäv och utter.	

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar att beskrivning av fisket är bristfällig och borde vara mer utförlig då det är viktigt för många i bygden. Personen menar att ljudnivån i parken kommer att bli väldigt hög och att ljudnivåer över 40 dBA kan förekomma vid vissa specifika förhållanden. Det framförs en oro över att människor ska behöva flytta. Personen framför att Lillströms intresseförening kan ha värdefulla kunskaper om kulturlämningar i området i det kommande arbetet med MKB:n. Personen saknar en redovisning av risken för mikroplastspridning i underlaget. I yttrandet anses även att risken för utsläpp av oljor är stor. Personen framför även att vid krig kommer infrastruktur att angripas tidigt och att det då är risk att ha bostäder nära. Personen menar att kapitlet om lokal nytta är litet och otillräckligt. Personen menar att det är missvisande att i kapitlet om landskapsbild skriva "betraktarens inställning till förnyelsebar energi" och inte skriva inställning till vindkraft. Personen menar att motivet att bli självförsörjande på el inte är tillräckligt starkt. Personen framför i yttrandet att mark- och vattenresurser enligt miljöbalken ska användas på bästa sätt. Personen anser inte att vindkraftverk i skogslandskap är den bästa markanvändningen. Det	Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt friluft- och rekreationsområden Bolaget har bjudit in Lillströms intresseförening till samråd. Naturvårdsverket har i ett regeringsuppdrag kartlagt viktiga källor till mikroplaster. I den rapporten nämns inte vindkraften som en sådan källa. Oavsett om de beräkningar som används kommer från branschen eller från andra aktörer, är slutsatsen att vindkraft i jämförelse med andra källor (bl.a. vägtrafik och konstgräsplaner) sannolikt bidrar med försumbara mängder mikroplast. I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på mark och grundvatten. Samhällets planering av infrastruktur och beredskap ligger utanför denna tillståndsprövning. Bolaget samråder med berörda myndigheter. Utöver det som framgår i kapitlet om lokal nytta avser Bolaget att avsätta en andel av intäkterna i en så kallad bygdepeng. Mottagare av bygdepengen kan exempelvis vara lokala föreningar. Projektet bidrar även med att säkra tillgången på förnyelsebar energi. Vindkraft är en mycket viktig del i möjligheterna att nå klimatmålen och klara den energiomställning som krävs för att säkra elförsörjningen. I januari 2021 presenterade Energimyndigheten och Naturvårdsverket en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad. I denna strategi uttrycks ett nationellt utbyggnadsbehov på 100 TWh vindkraft till år 2040, varav 80 TWh på land. Vindkraft är ett av de kraftslag som har lägst växthusgasutsläpp. Energiåterbetalningstiden, det vill säga den tid det tar för ett vindkraftverk att producera lika mycket energi som det krävs för att producera det, är idag runt ett halvår för landbaserad vindkraft. Klimatpåverkan beskrivs i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	motiveras med ett resonemang om minskad kolsänka på grund av avverkning samt minskad tillväxt på växtligheten. Personen menar att skogstillväxten runt parken kommer att minska och undrar om berörda markägare kommer att informeras om förhållandet och om de kommer erbjudas kompensation för det.	
41	Personen har lämnat flera yttranden. Personen menar att vindkraftverk orsakar ett antal mer eller mindre allmänt kända och okända intrång i miljön i vid bemärkelse: Emissioner av infraljud, hörbart buller, vibrationer i marken, el i mark och vattendrag, skuggbildning, nedsatt reproduktion, utrotning av fisk i sjöar och vattendrag, negativ påverkan på många arters habitat samt mekanisk påverkan på människors och djurs invärtes organ. I yttrandet framförs att experiment på försöksdjur har utförts som visar att försöksdjuren skadas och att vilda djur av många arter i de flesta fall drar sig bort från vindkraftverk. Det framförs även att djur som inte kan dra sig undan såsom kor och hästar påverkas genom att inte bli dräktiga eller få missfall. I yttrandet ifrågasätts vindkraft tillåts trots att medicinsk forskning visar att infraljud skadar försöksdjur, andra djur och människor skadas av att vistas i närheten av vindkraftverk. Personen hänvisar till egendomsskydd och allemansrätt och ifrågasätter att det inte prövats om begränsningsvärdet 40 dBA kommer att påverka de boendes levnadsförhållanden och medföra ökad risk för ohälsa, kan innebära kränkning av de boendes rätt till hemfrid i vid bemärkelse, mänskliga rättigheter och rätt till ersättning för förmögenhetsskada till följd av värdeminskning på fastigheten, andra olägenheter och ideell skada. Personen menar att miljödomstolarna har tillämpat MB på sätt som strider mot bestämmelser i gällande grundlag genom att ge tillstånd för miljöfarlig verksamhet, trots att det är uttalat av NV att vindkraftverk med buller på nivån 40 dBA kommer att medföra hälsorelaterade olägenheter för 20 % i äldre skrifter och 10 % i den senaste vägledningen. Det	Bolaget noterar yttrandet och tar hänsyn till gällande lagstiftning och praxis vid utformning av vindkraftsparken. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor. På de avstånd som krävs mellan vindkraftverk och bostäder i Sverige är nivån av infraljud från vindkraftverk betydligt lägre och det finns enligt Naturvårdsverkets bedömning ingen evidens för negativa hälsoeffekter orsakat av infraljud från vindkraftverk.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	framförs även att frågan om ersättning handläggs samtidigt som miljötillståndet men bör under alla förhållanden handläggas senast då miljöprövningen påbörjas och att staten bär ansvaret för följderna av de ovan påtalade bristerna i rättstillämpningen och uteblivna skadestånd inklusive alla följdskador och ideell skada. Personen menar fortsatt att etablering av vindkraftsindustri medför avsevärd värdeminskning beträffande näraliggande fastigheter till 40 % och ända till osäljbara, har tusentals fastighetsägare i Sverige berövats en betydande andel av deras egendom och att detta synes vara ett brott mot EU-stadgan.	Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
	Som kommentar till kapitel 1.2 om vindkraftens klimatnytta i samrådsunderlaget anser Personen att Sökanden har uppfattningen att politiska agendor är av betydelse för tillståndsprövningen. Sådana agendor är i själva verket ovidkommande för prövningen. Personen menar även att Länsstyrelserna inte borde få ha något att göra med tillstånd att bedriva vindkraftverksamhet, som ska avgöras av miljödomstolarna som hör till det allmänna domstolsväsendet.	Bolaget noterar synpunkten. Vid en tillståndsprövning gällande vindkraft finns det motstående intressen som kan behöva vägas mot varandra. Prövningsmyndigheten är den som fattar beslut om vilket intresse som ska ges företräde.
	Personen menar fortsatt att den aktuella vindkraftsindustrin inte utgör ett angeläget allmänt intresse och menar att Sökanden tar för givet att vindkraft självklart medför tillräckligt angelägen allmännytta för att enskilda ska tåla att få fastighetsvärdet reducerat med 40 % eller till och med fastigheten blir osäljbar utan att tillförsäkras ersättning.	
	Personen menar att vindkraftverk innebär en miljöfarlig verksamhet, vilket också innebär att lagen presumerar att sådan verksamhet kommer att inskränka eller försvåra användningen av enskilda personers mark och byggnader och att betydande skador kan uppkomma.	Vindkraft är enligt Miljöbalken en miljöfarlig verksamhet vilket innebär att ett tillstånd som föregås av en prövning krävs för verksamheten. Det är prövningsmyndigheten som beslutar om tillstånd ska ges.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen ifrågasätter att vindkraft är ett av de kraftslag som har lägst växthusgasutsläpp och hänvisar till en text från Vattenfall. Personen menar att vindkraftverk medför torka i den lokala miljön, minskar luftfuktighet och minskar vindens kylande effekt. Personen menar att det påverkar många levande varelser. Personen menar därför att vindkraft i industriell omfattning skulle försvåra för Sverige att uppnå klimatmålen om vindkraftens verkliga effekter på klimatet hade ingått i beräkningarna av måluppfyllelsen. Personen anser att det krävs reglerkraft med samma effekt som vindkraften för att det ökande behovet av el till industrin ska kunna tillgodoseas. Om reservkraft ändå måste byggas kan den producera el permanent och mer utbyggande av vindkraft kommer inte att behövas. Personen påpekar att Miljödomstolarna har ovillkorlig skyldighet att följa gällande lagstiftning, vilken innebär att dålig teknik för produktion av el och skadlighet för miljön, inte skall tillåtas. Personen menar att de har för avsikt att utmana rättstillämpningen till sista instans och att domstolarna prövar ett antal rättsfrågor som hittills inte har varit föremål för bedömning av miljödomstolarna. Personen listar följande rättsfrågor: 1. Infraljud och lågfrekvent buller och "takfönstersyndromet" 2. Att industriell vindkraft medför intrång i de boendes miljö- och levnadsförhållanden, så långt bort som det går att se hindersbelysningens blinkande ljus och så långt bort som infraljud kan konstateras genom adekvata mätningar eller förmimmelser i kroppen. 3. Det framförs att WHO 2018 påpekat hälsoriskerna och har uppmanat EU att i samråd med medicinsk expertis skapa ett regelverk för tillståndsprövningen av industriell vindkraft och att mätning av buller med dBA-filtrering av de låga frekvenserna inte ger information om det verkliga ljudtrycket (SPL) i alla förekommande frekvenser. 4. Naturvårdsverket har i den senaste versionen "Buller från	Informationen gällande att vindkraft är ett av de kraftslagen med lägst växthusgasutsläpp kommer från Energimyndigheten. Energiåterbetalningstiden, det vill säga den tid det tar för ett vindkraftverk att producera lika mycket energi som det krävts för att producera det, är idag runt ett halvår för landbaserad vindkraft. Energiåterbetalningstiden blir generellt lägre ju modernare och större vindkraftverk det rör sig om, då elproduktionen från modernare verk är högre Enligt 2 kapitlet miljöbalken finns det krav om att verksamhetsutövaren ska använda bästa möjliga teknik. Det ingår som en del i prövningen av vindkraftsparken och kommer presenteras i MKB:n. Bolaget noterar detta

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Vindkraftverk)" 2020 uppgivit dels att detta buller medför hälsorisker vid 40 dBA (10 % störda eller mycket störda), dels att detta värde inte sällan på grund av meteorologiska förhållanden kommer att överskridas med mer än 20 dB + 40 dBA = summa 60 dB, vilket är MER än 100 gånger högre ljud tryck än 40 dBA. 5. Det ifrågasätts att SNV tagit bort de skärpningar av 40 dBA med 5 dBA att tillämpas nattetid och i tyst miljö, som har förekommit i tidigare upplagor, med motiveringen att det är svårt att bestämma vad som är tyst miljö och det skulle medföra orättvisor. Det skulle vara orättvist om några personer fick nytta av denna skärpning utan att det är tillfullo berättigat. 6. Personen anser att försiktighetsprincipen bör tillämpas genom att mätningar av buller ska genomföras utan dBA-filtrering. 7. Personen menar att beräkningarna av ljud inomhus utgår från tjockare väggar än vad som är vanligt på den svenska landsbygden. 8. Personen ifrågasätter att FHM:s norm begränsar eller utesluter beräkningar av buller med låga frekvenser och infraljud inomhus. 9. Personen anser att tillverkaren ska åläggas att noga uppge under vilka meteorologiska och terrängmässiga förhållanden, som källjudet och installerad effekt gäller och om uppgifterna är representativa för den aktuella modellen av vindkraftverk. Dessutom bör tillverkaren åläggas att redovisa beräkningen av den installerade effekten, med formel och parametrar angivna. 10. Personen anser att vindkraftverken innebär ett intrång som orsakar att bostaden inte kan utnyttjas i normal omfattning för bl.a. rekreation, socialt umgänge och vila och bostadens marknadsvärde minskar. Personen anser även att omfattande utbyggnad av vindkraft innebär risk för att stora	

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	delar av befintlig bebyggelse på landsbygden kommer att bli obeboelig med avfolkning som följd och att arbetskraft för samhällsservice och skogsbruk inte kommer att finnas. 11. Personen anser att Sökanden borde vara skyldig att betala sakägarnas skäligen rättegångskostnader och kostnader för befogade utredningar av sakkunniga, och hörande av vittnen inom samtliga vetenskapliga discipliner med relevans för miljöprövningen, bedömning av kränkning av de mänskliga rättigheterna och förmögenhetsskyddet, infraljud från vindkraftverk. Personen anser att samrådsunderlaget var bristfälligt och menar att informationen som skulle ha gjort det möjligt för sakägarna att kontrollera beräkningarna av vindhastighet, utbredning av buller, antalet berörda fastigheter. Personen anser också att samrådsgruppen borde varit större. Sakägarna ser 0-alternativet som en mycket bättre användning av området än vindkraft, som kommer att ödelägga området med avseende på folkhälsa, djurliv, kulturmiljö och inskränka allemansrätten långt utanför de avgränsade områdena. Personen anser att uppskattningarna om elproduktion inte stämmer då det inte alltid blåser. Personen menar att vindkraften inte kan garantera ett enda hushåll oavbruten leverans av el. Personen tar även upp exempel på förlustbringande vindkraftsverksamhet och att detta beror på att produktionen av el understiger beräkningar. Personen framför att avståndet mellan verken ska vara längre för att undvika skadliga effekter på vinden försvagning, turbulens, ständiga växlingar av vindhastighet och vindriktning. Personen anser att vindkraft inte utgör bästa teknik för att förse Sverige med elektricitet till minsta skadligt avtryck på miljön. Personen framför att produktionen kommer att minska väsentligt och vindkraftverkens tekniska livstid förkortas som följd av korta avstånd mellan verken och komplex terräng och att dessa brister inte kan kompenseras av många vindkraftverk, utan förvärras.	Syftet med samrådet är att inhämta synpunkter på föreslagen verksamhet. Det är först i MKB bedömning görs avseende påverkan. Utifrån inkomna synpunkter i samrådet och utförda inventeringar/utredningar får Bolaget mer kunskap och kan bedöma om det är möjligt att etablera en vindkraftspark i området enligt förslaget samt utforma möjliga skyddsåtgärder för att minimera negativ påverkan så långt som möjligt. Samrådsgruppen har samrått med Länsstyrelsen vilka inte hade några synpunkter. Bolaget respekterar er inställning till vindkraftsparken. Bolaget har tagit hänsyn till en mängd parametrar vid projektering av vindkraftverkens placering för att säkerställa att vindens energi på bästa sätt. En rad parametrar behöver beaktas vid anläggandet av en vindpark. T.ex. behöver tillräcklig markyta finnas för att inrymma en viss mängd vindkraftverk. Hänsyn behöver bl.a. tas till närliggande bostäder när det gäller ljud och skuggbildning från vindkraftverken. Vidare gäller det att marken inte har detaljplanlagts av kommunen för annat ändamål. Bolaget noterar synpunkten. Att vibrationer från vindkraftverk sprids i mark är inte vedertaget.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar även att platsen är olämplig och att turbulens kan orsaka skakningar i rotorbladen och vibrationer i fundamenten och i omgivande mark fler km bort. Detta kan leda till att bladet går av eller att tornet välter. Personen hänvisar till en bilaga med text skriven av ett försäkringsbolag. Personen framför att jordningen av verken medför att marken blir strömförande med tillräckligt hög spänning för att det ska påverka det småskaliga livet i marken och att en skillnad i potential mellan marken och djur och bakben och framben kan förekomma, som medför elektriska urladdningar, stötar, när djuret går på marken. Eftersom elen i marken, särskilt i berg, som är dåligt ledare, följer elen fukten i markytan och vattenådror föreligger uppenbar risk för att elen leds till de vattendrag, där flodpärlmusslor finns. Personen menar att vindkraftverken har en teknisk livslängd på 10-15 år och inte 40 som det står i samrådsunderlaget. Personen menar att tillståndsprocesserna inte borde ha påbörjats innan SCA har bestämt de tekniska data som ska gälla för de vindkraftverk som miljöprövningen skall avse. Detta då Personen menar att det inte går att beräkna bullernivåerna. Personen anser att summan som Bolaget ska avsätta för återställning och avveckling ska anpassas till vad det kostar att göra en miljömässigt korrekt återvinning av allt material och att den beräkningen ska baseras på en fullständig kostnadskalkyl. Personen framför att högre och större rotordiameter inte per automatisk innebär att verken blir mer resurseffektiva men att det däremot innebär en större påverkan på miljön. Personen framför att Bolaget ska redovisa hur stor förbrukningen av el från nätet kan förväntas vara för att driva verken i projekten. Personen ifrågasätter användandet av vindanalyser med hjälp av ME-WAM3. Personen menar att man måste ha	Leverantörerna av vindkraftsturbiner garanterar i dagsläget ca 35 års livslängd. Vid tillståndsansökan är det standard att ansöka om några år till för att ta höjd för teknikutvecklingen och höjda garantier från leverantörerna. För att säkerställa att bästa möjliga teknik kan användas vid tidpunkt för byggnation beslutas val av verksmodell i ett senare skede. Bolaget är skyldiga att klara de bullervillkor som fastställs i tillståndet, oavsett vilken typ av vindkraftverk som byggs. Storleken på den ekonomiska säkerheten som ska avsättas för återställning och avveckling beslutas av prövningsmyndigheten. Generellt sett innebär en större rotordiameter även en större energiproduktion. En högre navhöjd, det vill säga höjd på tornet, möjliggör att högre och mindre turbulenta vindhastigheter kan nyttjas. Vindenergin nyttjas därmed mer effektivt och produktionen per vindkraftsverk i förhållande till ianspråktagen mark ökar. Frågan omfattas inte av aktuell prövning och besvaras därför inte i samrådsredogörelsen. Om projektet fortskrider kommer mätmaster att sättas upp och mätningar kommer att genomföras

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	tillgång till det specifika vindkraftsverkets effektkurva och en kurva som visar hur vindhastigheten fördelar sig över året för att få ett begrepp om hur stor produktion, som kan påräknas i de aktuella projekteten. Ingen av dessa kurvor har presenterats i samråds-underlaget. Personen menar även att vindstyrkan som beräknats utifrån är överskattad.	under ca 1,5 år för att säkerställa tillräckliga vindar.
	Personen framför att det saknas redovisning av påverkan från ljus.	I MKB redovisas vindkraftsparkens påverkan av ljus.
	Personen framför att exakta data för vindkraftverken ska lämnas under projektet och att de i tillståndet angivna verken inte får bytas mot större utan en ny tillståndsprocess.	Ansökan kommer utformas med en maximal totalhöjd och maximalt antal vindkraftverk. Dessa dimensioner kommer vara den begränsande faktorn i ansökan.
	Personen anser även att buller från vindkraftverk ökar med höjden och att Bolaget bör beakta miljöpåverkan från infraljud. Personen anser även att 40 dBA är en för hög gräns för ljud då många människor påverkas negativt. Det framförs i yttrandet metoden för att minska buller genom att flöjla rotorbladen inte fungerar då Personen menar att det ökar turbulensen. Personen framför att sänkningen med 5 dBA vid bostäder i s.k. vindskyddade lägen borde vara kvar.	Det finns inget direkt samband mellan större verk och högre ljud. Det har funnits mer högljudda och mer tysta verk länge och vi ser inget som tydligt förändrar det framåt. Varvtalen är ofta lägre för större verk vilket gör att de inte låter mer. Verksamhetsutövaren är skyldig att tillse att gällande ljudkrav efterlevs oavsett, 40 dB(A) kommer således inte att överskridas vid bostadshus även om vindkraftverken är större.
	I yttrandet framförs att ljudnivån från vindkraftverk kan variera med 20 dBA på 1 km avstånd beroende på meteorologiska förhållanden och menar att detta inte har beaktats i genomförda beräkningar. Personen anser vidare att kretsen som ska skyddas från störningar därför måste utvidgas. Personen anser att störning av sömnen är enligt grundlagen en kränkning av den mänskliga rättigheten till vila och sömn i bostaden. Personen menar att för den som utsätts för vindkraftsbuller står hälsan på spel och att ersättning bör utgå till dem. Personen anser att Naturvårdsverkets bedömning av 10% störda vid 40dBA är underskattad. Personen menar även att	Beräkningen är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar. Modellen innehåller många parametrar för bland annat marktyper och meteorologi (medvind i alla riktningar) vilket ger möjlighet till beräkningar med hög noggrannhet och representativa för platsen. Bolaget kommer att följa gällande riktlinjer och praxis från myndigheter.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	metoden Nord 2000, 2001 och 2010 inte ger ett rättvisande resultat. Personen framför att en störning upplevs mer besvärande när den inträffar i hemmet när man vill sova. Personen menar att när detta inträffar i hemmet utgör buller från vindkraftverk ett intrång i hemmiljön och kränkning av de mänskliga rättigheterna. Personen påpekar att typiskt för buller från vindkraftverk är oförutsägbart, okontrollerbart, källan är synlig samt stör en egen verksamhet. Det innebär att vindkraftverk uppfyller samtliga kriterier för att vara störande. Med detta följer även maximal risk för att ohälsa hos människor och djur. Det är mer sannolikt att störningar av vindkraftverk är orsaken till att personer har negativ inställning till vindkraftverk nära bostaden. Personen menar att resonemanget att negativ attityd är orsaken till att personen anser sig vara störd är mindre vanligt än det omvända. Personen menar att det är troligt att folk är irriterade om buller som går att åtgärda inte åtgärdas samt att påtvingas en störande verksamhet som man anser inte är lämplig. Personen menar att buller i miljön inomhus och utomhus har dokumenterats som en allvarlig hälsorisk med ökande negativa effekter på foster, spädbarn, barn, ungdomar och vuxna. Personen framför att dBA inte mäter det totala ljudtrycket då infraljud inte inkluderas. Det framförs även att värdet för ljud inomhus då blir lägre än det är samt att det inte tas hänsyn till att hänsyn inte tagits till ytterväggar som är vanligt förekommande på den svenska landsbygden. Personen framför att även om alla mekanismer som är av betydelse för infraljudens och de lågfrekventa ljudens påverka på människor och djurs hälsa inte är utredda till visshetens gräns är dock helt klart att människors fysiska och psykiska hälsa påverkas negativt av att bo i närheten av vindkraftverk. Personen anser att det strider mot mänskliga rättigheter och egendomsskyddet.	

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen anser att placeringen av verken behöver preciseras för att projektet ska få tillstånd.	I ansökan anges vindkraftsverkens placering inom projektområdet genom angivna fasta positioner inom en flexzon.
	Personen påpekar att vissa människors negativa inställning till förnybar energi är en följd av vindkraftens intrång i hemmiljön ända in i sovrummet/idet/boet. Personen anser även att beskrivningen av landskapsbilden är en beskrivning av terräng där vindkraftverk inte bör placeras. Personen lyfter att den rikliga förekomsten av sjöar och vattendrag medför gynnsamma förhållanden för att bullret från vindkraftverk kommer att studsas på vattenytorna och att det är svårt att förutse vart bullret slår ner. Särskilt stort blir det akustiska intrånget för de boende vid Stor-Hullsjön och andra insjöar och vattendrag mot vars vattenyta tryckvågor från dessa 22 vindkraftverk plus ytterligare 22 planerade vindkraftverk och befintliga näraliggande tjugotal vindkraftverk.	Vindkraftsparkens påverkan på landskapsbilden beskrivs närmare i MKB. Nord 2000 tar hänsyn till topografi och marktyp (inklusive sjöar) och hur ljudet utbreder sig i sådana miljöer.
	Personen framför att vindkraftverken kommer att utgöra ett extremt främmande, onormalt och mycket störande inslag i kulturlandskapet. Hindersbelysningarna på flera hundra meter högre höjd än bostädernas belägenhet kommer att vara mycket störande för de boende miljals från det avgränsade området.	Vindkraftsanläggning påverkar landskapsbild och kommer utrustas med hindersbelysning enligt gällande lagstiftning. Påverkan på landskapsbild, kulturmiljö och hinderljus beskrivs i MKB.
	Personen anser att Folkhälsomyndighetens schablonvärden för att beräkna buller inomhus med utgångspunkt från beräknat buller i dBA utomhus är inte relevant i förhållande till vetenskapens uppfattning om att alla frekvenser måste mätas. Personen anser att högsta källjud bör fastställas. Personen menar att det bullermässiga intrånget i bostadsmiljön har ofta visat sig överskrida det oacceptablas gräns och består i visuellt intrång, skuggbildning, buller, hälsofarliga effekter, spridning av miljögifter, intrång i allemansrätten.	Bolaget följer rättsläget och kommer utforma parken utifrån gällande lagstiftning.
	Personen framför att strukturen för bedömning av påverkan på varje	I MKB beskrivs vindkraftsparkens enskilda och sammantagna miljökonsekvenser.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	miljöintresse är irrelevant för bedömningen av den miljöbelastning som projekten medför och att den totala risken ska bedömas utifrån allmännyttan.	
	Personen menar att det finns risk för oljeläckage som kan läcka ut i närliggande sjöar och vattendrag vilket är ett dödligt hot mot flodpärlmusslorna.	I MKB föreslås skyddsåtgärder för att minimera risk för utsläpp och därmed negativ påverkan på mark och vatten.
	Personen anser att vibrationer i marken från vindkraftverkens fundament som kan utlösa jordskred och påverka djur.	Relevanta geotekniska undersökningar görs innan grundläggning av vindkraftverkens fundament.
	Personen menar att det finns bättre lämpade platser som Bolaget äger för dessa projekt som har mindre skadeverkningar på miljön.	Bolaget bedömer Tjärdalsberget som en lämplig plats för vindkraft. I MKB beskrivs alternativa lokaliseringar och utformningar till projektet.
	Personen menar att samrådsunderlaget inte inkluderar påverkan på boskap, fjäderfä, fåglarnas häckning och djurs undvikande av vindkraftverk. Det framförs att vindkraftverk kan påverka reproduktionen hos både djur och människor.	I MKB kommer påverkan på djur och natur att utredas och beskrivas närmare. Eventuella skyddsåtgärder för att begränsa påverkan kommer också att beskrivas.
	Det framförs i yttrandet att det finns forskning som visar på en undvikande effekt hos renar och att älg och rådjur inte längre påträffas där de brukar vara.	
	Det framförs att försök på djur har gjorts avseende påverkan från infraljud och visat att de påverkas. Personen ifrågasätter därför att man går vidare med projekt där infraljud kan påverka människan.	Se ovan bemötande gällande buller och infraljud. Se ovan bemötande gällande buller och infraljud.
	Personen framför att förekomsten av sjöar och vattendrag kommer att förstärka bullret från vindkraftverken och öka utbredningen av bullret över långa avstånd, som inte går att förutse mer exakt i förväg. Tryckvågorna studsar mot vattenytan, många tryckvågor kommer mer eller mindre samtidigt till bostadshusen och interfererar med varandra och vågor som studsar från husens ytterväggar. Även granngårdar och uthus bidrar till detta.	Se ovan bemötande gällande buller och infraljud.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Det påpekas att renar, älgar och andra hjorddjur har mycket känsligare hörsel än människor. Det är inte ovanligt att människor som bor mer än 20 km från vindkraftverk upplever mycket högt buller och vibrationer i kroppen.	
	Personen framför att projekten kommer att medföra stora intrång i Allemansrätten. Det framförs även att Bisfenol A och nano partiklar av glas- och kolfiber kommer att lossna från vindkraftverken och spridas i naturen och upptas i näringskedjorna.	Bisfenol A används också i framställningen av den epoxi som finns i vindkraftverkens rotorblad. Det kan finnas små mängder oreagerad bisfenol A kvar i epoxi som kan läcka ut. Bisfenol A bryts dock ner snabbt i miljön, varför potentiellt läckage från epoxi som används i vindkraftverk inte utgör en källa till exponering. Källa: Naturvårdsverket Det fåtal mätningar och vetenskapliga studier som finns, visar inte att vindkraftverk skulle vara en viktig källa till utsläpp av mikroplast. Oavsett om de beräkningar som används kommer från branschen eller från andra aktörer, är slutsatsen att vindkraft i jämförelse med andra källor sannolikt bidrar med försumbara mängder mikroplast. Källa: Naturvårdsverket
	I yttrandet lyfts även att fiske, jakt och plockning av bär och svamp kommer att påverkas då många slags jaktbart vilt flyr trakten 5 km bort eller utrotas genom att de misslyckas med förökningen. Personen menar även att fisk påverkas av tryckvågor som breder ut sig i vatten.	Påverkan och konsekvenser för friluftsliv och rekreation beskrivs i MKB.
	Personen efterfrågar svar på hur en brand i ett vindkraftverk släcks och hur läckage av olja om ett verk rasar fångas upp	Brand i vindkraftverk är mycket ovanligt. Riskerna minskas genom regelbunden service av verken samt att verken är utrustade med exempelvis åskledare och brandsläckare. Vindkraftverken kan även utrustas med ett självsläckningssystem. I övrigt bekämpas brand på gängse tillvägagångssätt. Varje vindkraftsverk innehåller en viss mängd olja. Mängden varierar i olika vindkraftverk. Eventuella läckage samlas upp inne i vindkraftverkens torn. Om ett vindkraftverk rasar riskerar oljan dock att spridas i naturen. Risken att ett verk rasar bedöms som mycket liten. Men i sådant fall kontaktas tillsynsmyndigheten och området saneras.
	Personen menar även att boende kommer att störas av ljus från hinderbelysningen.	Påverkan från ljus beskrivs i MKB.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen menar att de kumulativa effekterna av infraljud kommer att störa mycket. Personen framför slutligen att det som beskrivs under lokal nytta är kortsiktiga effekter och att vindkraftverkens livslängd innebär att det inte är en långsiktigt hållbar försörjning med planerbar, långsiktigt hållbar elförsörjning. Personen har även bifogat ett antal bilagor som återfinns i sin helhet i bilaga 8.	Kumulativa effekter beskrivs i MKB. Bolaget noterar och respekterar er inställning till vindkraftsparken.
42	Sakägare ställer sig frågan varför så många vindkraftsparker måste etableras på ett och samma ställe. Personen oroar sig för störande ljud och den påverkan som eventuellt kan uppstå på naturområden och för de djur som finns i området. Personen har valt att bosätta sig på platsen på grund av lugnet och naturen. Personen uttrycker oro för ljudpåverkan från vindkraftverken. Personen informerar om att värdet på dennes fastighet kommer minska rejält till följd av att vindkraftverken etableras. Personen har investerat mycket pengar i sitt hus.	Sverige står inför en stor samhällelig utmaning för att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Vid projektering av vindkraft är osäkerheterna runt varje enskilt projekt mycket stora. Därför bedömer Bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas Vindkraftsparken kommer ha viss påverkan på ljud i området. Ljudet bedöms och beskrivs i MKB utifrån genomförd bullerberäkning. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	Personen anser att vindkraftsetablering även bör ske i södra Sverige och inte bara i Norrland. Personen oroar sig för de kringliggande miljöerna då vindkraftsparken byggs. Personen undrar hur projektet kommer påverka fågellivet.	Vindkraft etableras i hela Sverige. På följande länk finns en karttjänst där det går att se var vindkraftsparker är uppförda och under tillståndprocess. https://vbk.lansstyrelsen.se/ Ett antal fågelinventeringar har gjorts för att studera fågellivet i området. Dessa beskrivs i MKB där även påverkan bedöms och eventuella skyddsåtgärder föreslås.
43	Personen anser att byn Näsvattnet, cirka fyra km sydväst om Nora kommer drabbas hårt av vindkraftsparken. Önskar ett fotomontage från Näsvattnet.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter där Näsvattnet är en ny fotopunkt. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
44	Sakägare pekar ut ett område där rovfågel häckar återkommande och där havsörn kan ses. Personen ställer sig negativ till vindkraftsparken.	Bolaget tackar för information gällande rovfågel. Inventering av rovfåglar och örn har genomförts under 2021-2025. I MKB beskrivs verksamhetens påverkan på fåglar.
45	Personen har bosatt sig i området för naturen, djuren, skogen och sjöns lugn. Anser att vindparken kommer ta bort den nuvarande fina utsikten och påverka både djur, natur och de människor som finns i området. Personen informerar om att ljudet från parken kommer studsas mellan bergen och skapa en ohållbar ljudnivå. Personen informerar om att fastighetspriserna kommer att sjunka och att det kommer bli svårt att sälja fastigheterna på grund av vindkraftsparken.	Vindkraftsparken kommer ha en viss påverkan på landskapsbild och ljud. Ljudet bedöms och beskrivs i MKB utifrån genomförd bullerberäkning. Beräkningen är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar. Modellen innehåller många parametrar för bland annat marktyper, topografi och meteorologi vilket ger möjlighet till beräkningar med hög noggrannhet och representativa för platsen. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
46	Personen har synpunkter på fotomontaget från Nora och anser att SCA har valt observationspunkter som	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	ska medvetet minimera synligheten. Anser att en mer relevant fotopunkt hade varit mitt i byn Västansjö där man ser rakt över dalgången.	har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
47	Personen vill inte ha mer vindkraft i området eller i regionen då denne anser att de redan har för stor andel av detta. Personen saknar redovisning för befintliga anläggningar och deras påverkan i relation till varandra då störningszoner kommer överlappa varandra. Önskar veta hur det kommer att påverka de boende.	Sverige står inför en stor samhällelig utmaning för att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Vid projektering av vindkraft är osäkerheterna runt varje enskilt projekt mycket stora. Därför bedömer Bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas. Kumulativa effekter från närliggande parker kommer bedömas och beskrivas i MKB.
48	Sakägare önskar fotomontage över Bryggjärn. Personen informerar om att fladdermössen påverkas av vindkraftverken och att de nästan helt försvunnit sedan vindkraftsparken kom till Bryggjärn. Personen informerar om att infraljudet påverkar djur och människor negativt. Anser att ljudpåverkan bli större än tre km och att de med både befintlig park och ny park kommer påverkas i större utsträckning. Personen anser att vindparken innebär ett intrång i allemansrätten då det är förenat med livsfara att vistas nära verken.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter där Bryggjärn är en fotopunkt. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. En fladdermusinventering har genomförts i området och resultatet av den ligger till grund för vindkraftsparkens utformning. I MKB beskrivs och bedöms påverkan på fladdermöss tillsammans med eventuella skyddsåtgärder. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor. På de avstånd som krävs mellan vindkraftverk och bostäder i Sverige är nivån av infraljud från vindkraftverk betydligt lägre och det finns enligt Naturvårdsverkets bedömning ingen evidens för negativa hälsoeffekter orsakat av infraljud från vindkraftverk. Vindparkens påverkan på ljud samt kumulativa effekter från närliggande parker bedöms och beskrivs i MKB. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. Det kommer inte finnas några stängsel eller fysiska avspärningar kring verken när de är driftsatta. Det som kan förekomma är tillfälliga avstängningar kopplat till byggfasen. När det är färdigställt kommer det inte att finnas några begränsningar i hur området kan användas. Vid vissa väderförhållanden kan dock tillgängligheten påverkas vid t.ex. åska och risk för iskast.
49	Sakägare saknar fotomontage från Navarn där närmast belägna fastigheter finns.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan där Navarn är en fotopunkt. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
50	Personen är emot hela parken men anser att om den nu ska byggas så ska vindkraftverket längst söder ut tas bort. Detta då verket är det som i störst utsträckning påverkar flest fastigheter.	Verksamhetsområdet kommer inte att bli större än vad som samråts om. Placering av vindkraftverk som visades under samrådet är ett exempel och har arbetas om inför ansökan och MKB.
51	Personen anser att det kommer bli påtaglig ljudpåverkan då de bor en km från parken och i nuläget påverkas av ljuden från den park som ligger fyra km bort. Personen anser att samrådsunderlaget inte tagit hänsyn till och beskrivit att det finns vattendrag med utlopp i Navarn	Vindparkens påverkan på ljud samt kumulativa effekter från närliggande parker bedöms och beskrivs i MKB. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden. I MKB:n kommer även påverkan på ytvatten att utredas och en bedömning av påverkan och eventuella förslag på skyddsåtgärder att presenteras.
52	Personen hoppas att allas synpunkter och åsikter tas i beaktande. Anser att det är tråkigt att störa orörd och fridfull natur.	Bolaget är skyldiga enligt miljöbalken att bemöta och hantera formella inkomna synpunkter. Synpunkter och yttranden som inkommer under samrådsprocessen beaktas det kommande arbetet med MKB och tillståndsansökan.
53 (svar från enkät)	Saknar fotomontage från Nötudden	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
54	Undrar vem som ska bekosta avvecklingen när det är dags för det.	Ägaren ansvarar för avveckling av parken. Återställningsgarantier utfärdas för att säkerställa att det finns pengar för nedmontering av uttjanta vindkraftverk och återställande av platsen.
55	Anser att det vid samrådsmötet enbart var fotomontage och dålig information.	Bolaget noterar synpunkten.
56	Undrar om vindkraftverken ska stå på berget vid Orrberget.	Verksamhetsområdet blir inte större än vad som samråts om. Placering av vindkraftverk anpassas utifrån inkomna yttranden och genomförda inventeringar och arbetas om till ansökan och presenteras i MKB:n.
57	Ser ingen anledning till vindkraft.	Riksdagen har slagit fast ett mål om 100% förnybar elproduktion till år 2040. Vindkraften anses vara en viktig energikälla för att uppnå Sveriges mål om förnybar energi.
58	Anser att det får vara nog med vindkraft.	Bolaget noterar yttrandet.
59	Anser att det är oklart hur detta skulle kunna vara bra.	Riksdagen har slagit fast ett mål om 100% förnybar elproduktion till år 2040. Vindkraften anses vara en viktig energikälla för att uppnå

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		Sveriges mål om förnybar energi och därmed anser Bolaget att denna satsning är bra.
60	Anser att det är mycket ospecificerad info.	Samrådet är den inledande delen av tillståndsprocessen där verksamhetsutövaren informerar om kommande projekt och inhämtar information och synpunkter från myndigheter, sakägare och allmänheten. I MKB kommer mer specifik bedömning och beskrivning av verksamheten att göras.
61	Anser att det borde ha funnits bättre fotovisualisering från olika adresser under samrådsmötet och att det skulle gå att beställa hem fotomontage till specifik adress.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
62	Anser att storleken på verken i fotomontaget är i fel storlek. Undrar vart infraljuden samt behovet av el är redovisat. Undrar varför SCA inte köper upp någon av de vindkraftsparker som går i konkurs.	Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m. Enligt Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor. På de avstånd som krävs mellan vindkraftverk och bostäder i Sverige är nivån av infraljud från vindkraftverk betydligt lägre och det finns enligt Naturvårdsverkets bedömning ingen evidens för negativa hälsoeffekter orsakat av infraljud från vindkraftverk. I januari 2021 presenterade Energimyndigheten och Naturvårdsverket en nationell strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad. I denna strategi uttrycks ett nationellt utbyggnadsbehov på 100 TWh vindkraft till år 2040, varav 80 TWh på land. Frågan om konkursdrabbade parker omfattas inte av denna prövning och besvaras därför inte i denna samrådsredogörelse.
63	Anser att det saknas väsentlig information i underlagen. Anser att det saknas avrinningsinformation till Navarn som är Natura 2000-klassad och har världens största bestånd av flodpärlmussla.	I MKB beskrivs påverkan på skyddade områden såsom Natura-2000 områden närmare tillsammans med konsekvensbedömning.
64	Anser att det finns dåligt bildmaterial och att det saknas fotomontage från Västansjö.	Fotomontagen har tagits fram av konsult med expertis som utgått från ansökt höjd på verken (290 m) vid framtagande av fotomontagen. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan.
65	Anser att det på samrådsmötet saknades information från boenden som i nuläget bor nära befintlig vindkraft.	I kommande MKB beskrivs kumulativa effekter från närliggande parker.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
66	Saknar sanningsenligt material.	Bolaget utför inga egna utredningar utan anlitar oberoende konsulter med expertis inom området.
67	Vill ej ha störande ljud vid sitt fritidsboende.	Vindparkens påverkan på ljud bedöms och beskrivs i MKB. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden.
68	Ställer sig negativ till vindkraft, önskar information om annat energislag.	Bolaget noterar yttrandet. Denna prövning rör vindkraft och därmed tas endast information gällande detta energislag upp.
69	Anser att inga negativa aspekter tas upp i underlaget som presenteras. Samt att det inte stod något om hur de boende påverkas. Saknar en komplett beskrivning av konsekvenserna och önskar att informationen skulle gått ut tidigare.	I MKB beskrivs påverkan på människors hälsa mer ingående tillsammans med konsekvensbedömning. Bolaget tar med sig synpunkten om att info borde ha gått ut tidigare.
70	Saknar underlag där rätt höjd på vindkraftverken framgår.	Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m.
71	Saknar underlag där rätt höjd på vindkraftverken framgår.	Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m.
72	Frågar om höjden på vindkraftverken som visas stämmer.	Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m.
73	Saknar fotomontage från Västansjö.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
74	Saknar fotomontage från Västansjö.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
75	Anser att det är vilseledande fotomontage.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m.
76	Undrar om man kommer ta hänsyn till bäcköringen som finns vid ombyggnad av vägar samt hur projektet påverkar grundvattnet.	I MKB beskrivs verksamhetens påverkan på grundvatten och ytvatten. Eventuell påverkan på öring bedöms och vid behov beskrivs skyddsåtgärder för att begränsa påverkan.
77	Anser att information och bilder är väldigt missvisande	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m.
78	Saknar information om hur etableringen kommer ge tillbaka till de som berörs direkt.	Bolaget kommer att erbjuda en bygdepeng som är en indirekt kompensation till närboende. Genom möjlighet för lokala föreningar och organisationer att ta del av bruttointäkten från

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
79	Anser att det saknas information om återvinning av förbrukade vindkraftverk. Saknar information om kommande inventeringar av djur.	vindkraften i området. Pengarna kan användas till investeringar i projekt i närområdet. I MKB redogörs för vindkraftsparkens avveckling närmare. En bedömning av vilka djur som är relevanta att utreda finns med som en del i samrådsunderlaget och redovisades under samrådsmötet.
80	Anser att det saknas information om ekonomin.	Vindparkens ekonomi ligger utanför denna prövning och besvaras därför inte i denna samrådsredogörelse.
81	Undrar hur vindkraftsparken kommer att påverka människor och värdet på deras fastigheter.	I MKB beskrivs påverkan på människors hälsa mer ingående tillsammans med konsekvensbedömning. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
82	Anser att det finns tvetydlig info.	Samrådet är den inledande delen av tillståndsprocessen där verksamhetsutövaren informerar om kommande projekt och inhämtar information och synpunkter från myndigheter, sakägare och allmänheten. I MKB kommer mer specifik bedömning och beskrivning av verksamheten att göras.
83	Anser att saknas sannhetsenlig information.	Bolaget utför inga egna utredningar utan anlitar oberoende konsulter med expertis inom området.
84	Anser att fotomontaget är vilseledande	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m.
85	Anser att det saknas rättvis och vetenskaplig förankrad information.	Bolaget utför inga egna utredningar utan anlitar oberoende konsulter med expertis inom området.
86	Anser att den information som presenteras försöker vara förskönande och SCA döljer information de inte vill dela med sig av.	Bolaget utför inga egna utredningar utan anlitar oberoende konsulter med expertis inom området.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
87	Informerar om att de inte fått någon information till samrådsmötet men att deras grannar 1,5 km bort fått en kallelse.	Bolaget har bedömt att fastighetsägare, hyresgäster, bostadsrättsinnehavare och andra nyttjanderättshavare och folkbokförda inom en radie på cirka tre km från projektområdet ska anses omfattas av den krets enskilda som kan antas bli särskilt berörda av verksamheten.
88	Saknar information om ekonomisk kompensation för värdeminskningen på sin fastighet.	Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan och kompenserar närboende bl.a. genom att avsätta en del av bruttointäkten årligen i en så kallad bygdepeng. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
89	Informerar om att allmän skoterled från Navarn till Svanatjärn saknas i underlaget. Saknar beräkning på vattnets påverkan på ljudnivån. Saknar fotopunkt från Navarn. Saknar info om hur länge och ofta ljud får överstiga 40 dB. Saknar information om iskastning då det finns barn i området.	Bolaget tackar för informationen om skoterleden. Påverkan och konsekvenser för friluftsliv och rekreation beskrivs i MKB Genomförd ljudberäkning är baserad på beräkningsmodellen Nord 2000 vilket är den modell som Naturvårdsverket rekommenderar. Modellen innehåller många parametrar för bland annat marktyper, topografi och meteorologi vilket ger möjlighet till beräkningar med hög noggrannhet och representativa för platsen. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Bolaget följer Naturvårdsverkets riktvärden avseende buller från vindkraftverk vid bostäder samt frilufts- och rekreationsområden Isbildning på vingarna och iskast (när is slungas i väg från vingarna) kan uppstå vid viss väderlek under den kallare delen av året. Den formel som används vid beräkningar visar på en väldigt låg risk för iskast längre bort än $1.5 \times (D+H)$, dvs. ca 570 m från ett vindkraftverk av den aktuella storleken. Idag kan de flesta typer av vindkraftverk utrustas med avisningssystem om det visar sig vara lämpligt.
90	Anser att det inte behövs fler vindkraftsparker i området.	Enligt Energimyndigheten och andra bedömare kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt och rent av möjligen fördubblas fram till 2045. Det är en stor samhällelig utmaning för Sverige att

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		möta denna efterfråga med ny elproduktion. Därför bedömer bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
91	Anser att det är förskönande bilder och att det saknas bilder med rätt höjd på vindkraftverken.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
92	Saknar information om reell påverkan på människor och djur som är bosatta inom närområdet av projektområdet.	I MKB beskrivs påverkan på människors hälsa och djurliv mer ingående tillsammans med konsekvensbedömning.
93	Borde inte behövas fler parker då det redan finns en park i området.	Enligt Energimyndigheten och andra bedömare kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt och rent av möjligen fördubblas fram till 2045. Det är en stor samhällelig utmaning för Sverige att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Därför bedömer bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
94	Saknar information om hur djurliv påverkas. Informerar om att det finns sällsynta djur i området, bland annat örn, berggav och fladdermöss sägs kunna påverkas negativt.	Bolaget har under flera säsonger genomfört inventeringar av bland annat fågel och fladdermus. Resultatet av inventeringarna finns att läsa i MKB:n. Konsekvenserna på djurlivet och berörda arter beskrivs i miljöbedömningen där även nödvändiga skyddsåtgärder beskrivs för att minimera påverkan.
95	Anser att bilderna på vindkraftverken inte är sanningsenliga och är 190 m för låga. Saknar bild från Västra Västansjö Saknar information om infraljud.	Fotomontagen som visades på samrådsmötet var genererade med en verkshöjd på 290 m. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Bolaget har inför samrådet utfört bullerberäkningar. Dessa har uppdaterats i MKB:n där också infraljud beskrivs och bedöms. Naturvårdsverkets vägledning om buller från vindkraftverk ger vindkraftverkens rotation upphov till infraljud som ofta ligger kring 1 Hz. I det frekvensområdet krävs en nivå på cirka 120 dB för att man ska se en påverkan på människor.

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		Bolaget kommer följa naturvårdsverkets riktlinjer för buller och eventuella skyddsåtgärder formulerats i MKB:n.
96	Anser att informationen varit lätt att förstå men att den är felaktig och missvisande.	Bolaget tar emot synpunkterna och hänvisar till MKB:n där mer material presenteras och konsekvens bedöms.
97	Anser att bilderna är vilseledande om hur vindsnurrorna ska stå. Vill inte bli omringad av vindkraft!	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m. Den kumulativa effekten redogörs i MKB.
98	Anser att det finns missvisande uppgifter och bilder. Anser att det är fotat i fel riktning från Västansjö och att det saknas bilder från avgörande vinklar. Kommer att se alla parker.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m.
99	Anser att fotomontagen är vilseledande och direkt felaktiga. Anser att ljud och ljus inte har så knivskarpa gränser. Undrar hur parken kommer vara lönsam? Hur ska närboende kompenseras för förlorat värde på hus och hem?	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m. Vindkraften är en viktig energikälla för att uppnå Sveriges mål om förnybar energi. Riksdagen har slagit fast ett mål om 100% förnybar elproduktion till år 2040, vilket gör att vindkraftens betydelse kommer att öka markant under kommande 20-års period. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100% förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd.
	Undrar hur vindkraftsparken kan stoppas.	Efter att miljöprövningsdelegationen prövat ansökan och fattat beslut finns möjlighet att överklaga beslutet hos mark- och miljödomstolen.
100	Saknar information om hur många år ett verk behöver stå i drift för att tjäna in den miljöpåverkan som uppstår av att uppföra det.	Livscykelanalyser visar att ett vindkraftverk producerat lika mycket energi som det har gått åt för att tillverka det efter 5-9 månader, där större vindkraftverk i goda vindlägen har kortare återbetalningstid. Den energi som går åt för att

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		bygga, driva och avveckla ett vindkraftverk motsvarar bara knappt tre procent av vindkraftverkets totala elproduktion. Från råvaruutvinning till demontering är klimatpåverkan från ett modernt vindkraftverk i bra vindläge cirka 6-7 gram koldioxid per kWh. Det kan jämföras med utsläpp från kolkraftverk på omkring 750–1000 gram/kWh. Tillverkning av tornet ger det största koldioxidbidraget (20-30%), följt av bladen (15-25%) och fundamenten (10-15%).
101	Känner sig maktlös och kommer totalt att ha tre parker runt sig. Anser att ljudet är störigt redan nu.	Bolaget har som verksamhetsutövare skyldighet att följa gällande riktlinjer och krav för buller. Gällande riktvärde är 40 dBA ekvivalentnivå vid bostäder som gäller. Vid bedömning av ljudpåverkan vägs även ljud från närliggande parker in, det vill säga det "kumulativa ljudet" som uppstår.
102	Anser att bilderna är konstiga och inte visar sanningen.	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m.
103	Saknar bilder från Navarn. Informerar om att en fotovinkel var "Lill-hullsjön" men ingen bild fanns på detta.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
104	Anser att det saknas information om hur verken ska stå exakt. Informerar om att det finns kungsörn i området. Anser att det är nog med verk i området Västansjö, Nora, Bryggjärn och att detta är en katastrof för de orsbor som bor i närområdet.	Under samrådsskedet är inte vindkraftverken detaljprojekterade och placeringen är inte helt fastställd. Fågelinventeringar har utförts under år 2022, 2021-2025. I MKB:n formuleras skyddsåtgärder för hur påverkan på fåglar örn ska undvikas. Bolaget noterar och respekterar inställningen till parken.
105	Saknar information om ljudnivåer. Anser att de som finns i närheten idag låter mycket och ställer sig negativ till projektet. Saknar bild från Bryggjärn.	Som verksamhetsutövare är det Bolagets ansvar att efterleva de aktuella riktlinjerna och kraven som gäller för buller. Gällande riktvärde för buller 40 dBA ekvivalent ljudnivå vid bostadshus. Miljöaspekten buller beskrivs och bedöms i MKB. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen.
106	Anser att det saknas information och att det är tveksamt om informationen är helt korrekt. Exempelvis vilseledande	Fotomontage är framtagna av konsult med expertis inom området. Höjden på verken i

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
	fotomontage och avsaknaden av fakta kring fågelpåverkan. Frågar om man verkligen vet att vattnet i Storhullsjön inte påverkas etc.	montagen är samma som i ansökt verksamhet, alltså 290 m. I samrådsskedet kan en bedömning av påverkan på fågellivet inte utföras. Bolaget har under 2021-2025 genomfört inventering av örn, lom, ugglor, häckfågel och skogshöns i området. Resultatet av inventeringarna beskrivs i MKB:n där även eventuella skyddsåtgärder fastställts. I MKB:n beskrivs varje miljöaspekt närmare. Påverkan på ytvatten är en miljöaspekt som beskrivas närmare i MKB:n.
107	Anser att det saknas information om iskastning, skoterled, närhet till boende, ljudnivåer.	Samrådet är den inledande delen av tillståndsprocessen där verksamhetsutövaren informerar om kommande projekt och inhämtar information och synpunkter från myndigheter, sakägare och allmänheten. I MKB kommer bland annat miljöaspekter som risk för exempelvis iskast, friluftsliv och buller att beskrivas mer ingående.
108	Kontentan av allt snack är ju att 40 decibel är störande med lagligt så då är det ju meningslöst att klaga.	Bolaget har som verksamhetsutövare skyldighet att följa gällande riktlinjer och krav. Gällande riktvärdet är 40 dBA ekvivalentnivå vid bostäder. Effekterna av buller hanteras i MKB:n.
109	Har ingen synpunkt gällande informationen utan ställer sig tveksam till att det finns brister gällande att bli lyssnade på.	Bolaget tackar för informationen och tar med sig samtliga synpunkter om samrådets genomförande.
110	Undrar hur SCA tänker när de helt totalförstör Sundsvalls inland med vindkraftsindustri? Anser att det ej är en park utan en industri. Informerar om att människor har bosatt sig på aktuell plats för lugn och ro, tystnad, skog, djur, natur och friluftsliv. Undrar vart människor som vill ha lugnt ro ska ta vägen då man förstör dessa områden med industrier. Anser att detta är att bygga bort naturlivet. Anser att detta är att förstöra djurens hem och närboendes fastigheter. Anser inte att det är denna plats som behöver el, att den ska byggas där den behövs.	Bolaget noterar och respekterar inställningen till vindkraftsparken. Bolaget har i den fortsatta tillståndsprocessen utrett påverkan på naturvärden, arter och boendemiljön. Detta har beskrivits och bedömts i MKB:n. Enligt Energimyndigheten och andra bedömare kommer Sveriges efterfrågan på el att öka kraftigt och rent av möjligen fördubblas fram till 2045. Det är en stor samhällslig utmaning för Sverige att möta denna efterfråga med ny elproduktion. Därför bedömer bolaget att det är viktigt att gå vidare med utvecklingen av varje enskild plats som erbjuder goda elproduktionsmöjligheter i

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
		syfte att bidra till att säkerställa tillgång till förnybar energi i den mängd som förväntas efterfrågas.
111	Saknar foton med vy från Djupdalen, Näsavattnet, Skänkåsen och Lillström. Saknar information om det ljus som skickas ut när det är mörkt och hur det påverkar oss människor.	Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Om totalhöjden är över 150m innebär det att vindkraftverk som står i ytterkanten av en park förses med vita blinkande lampor medan övriga verk förses med rött fast sken. Vindkraftparken behöver följa Transportstyrelsens föreskrifter om hinderljusmarkering för att inte påverka luftfarten. Enligt aktuella föreskrifter ska den vita belysningen ha en ljusstyrka på 100 000 cd under dagtid. Under gryning och skymning finns det möjlighet att ställa ned ljusstyrkan till 20 000 cd och nattetid kan belysningen ställas ner till som lägst 2000 cd. Blinkningarnas frekvens är 40-60 bpm. För vindkraftverk som inte utgör yttre gräns, eller som är placerade inne i parken men inte omfattas av den yttre gränsens säkerhetszon, räcker det med lågintensivt, fast, rött ljus. Den lågintensiva belysningen har en ljusstyrka på 32 cd. Information och bedömning om påverkan av ljus beskrivs i MKB:n.
112	Personen framför att de valt att bo på platsen för stillheten och lugnet i livet och komma närmare naturen. Det framförs oro kring värdeminskning, påverkan på livsmiljön med ljud- och ljusföroreningar till följd av vindparken men även påverkan på naturmiljön. Personen anser att miljöpåverkan är stor, både under tillverkningen och driften med utsläpp som följd.	Verksamhetens påverkan på miljön och människors hälsa redogörs i MKB:n. Vindparken har utformats i enlighet med riktvärden och rekommendationer för ljud, ljus och skuggor. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till byggedpeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd..

Samrådspart	Yttrande	Bemötande
113	Personen undrar kring den samlade miljöpåverkan från vindkraftparken och påverkan på boendemiljön och fastighetsvärden. Personen undrar även kring påverkan på människors hälsa till följd av buller och lågfrekvent ljud och ljus, kumulativa effekter och störningar under byggtiden samt risk för skador på fastigheter.	Verksamhetens påverkan på miljön och människors hälsa redogörs i MKBn. Vindparken har utformats i enlighet med riktvärden och rekommendationer för ljud, ljud och skuggor. Av MKBn framgår även verksamhetens påverkan under byggnationen. Svenska myndigheter ansvarar för att underlätta och skapa förutsättningar för att målet om 100 % förnybar energi ska nås och således ligger det även på myndigheterna att vidta åtgärder om hinder uppstår. Huruvida fastighetsvärdena påverkas i ett område och om kompensationsåtgärder behöver sättas in är alltså upp till berörda myndigheter att avgöra. Studier om vindkraftens påverkan på fastighetsvärden pekar i dagsläget åt olika håll. Bolaget jobbar för att tidigt anpassa placering av vindkraftverk för att undvika sådan eventuell påverkan. Bolaget har tagit fram en intäktsdelningsmodell baserad på förslaget i den statliga utredningen "Värdet av vinden". Utöver intäktsdelning avsätter Bolaget en del av parkens intäkter från elförsäljning till bygdepeng för lokalsamhället under hela parkens produktiva livslängd..
114	Personen framför att vid dialogmötet den 15 oktober att Näsvattnet ligger på samma höjd som projektområdet och därför kommer hela vindparken bli synlig. Personen framför även fågel- och fladdermusobservationer som skett i området. Området kring näsvattnet har brukats länge och området har många kulturhistoriska lämningar. Personen menar att samma sak även gäller för grannbyarna Djupdalen och Skänkåsen.	Av MKB framgår verksamhetens påverkan på landskapsbilden, fågel, fladdermus och kulturmiljöer. Bolaget har tagit fram uppdaterade fotomontage med kompletterande fotopunkter till ansökan. Vid val av kompletterande fotopunkter har hänsyn tagits till synpunkter som kommit in under samrådet samt utifrån landskapsbildsanalysen. Fotopunkt finns från Näsvattnet.